

SUTARČIŲ KEITIMO GAIRĖS

2018

Rekomendacinio pobūdžio metodinė priemonė, parengta įgyvendinant Europos socialinio fondo ir Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšomis finansuojamą projektą „Viešųjų pirkimų efektyvumo didinimas metodinėmis priemonėmis“, projekto Nr. 10.1.2-ESFA-V-916-01-0004.

TURINYS

- 1 Santrumpos
- 2 Įvadas
- 4 I. Sutarčių keitimai – aiškiai nustatyti pirkimo dokumentuose
- 12 II. Papildomos prekės, paslaugos ar darbai
- 14 III. Sutarčių keitimai, atsiradus nenumatytoms aplinkybėms
- 15 IV. Sutarties šalies keitimas
- 19 V. *De minimis* sutarčių keitimai
- 21 VI. Kiti (neesminiai) sutarčių keitimai
- 23 Svarbu!
- 24 Pavyzdžiai

SANTRUMPOS

CVP IS – Centrinė viešųjų pirkimų informacinė sistema

Direktyva 2014/24/ES – 2014-02-26 Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2014/24/ES dėl viešųjų pirkimų, kuria panaikinta Direktyva 2004/18/EB

Direktyva 2014/25/ES – 2014-02-26 Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2014/25/ES dėl subjektų, vykdančių veiklą vandens, energetikos, transporto ir pašto paslaugų sektoriuose, vykdomų pirkimų, kuria panaikinta Direktyva 2004/17/EB

EK – Europos Komisija

ES – Europos Sąjunga

ESTT – Europos Sąjungos Teisingumo Teismas

LR – Lietuvos Respublika

KSPĮ – Lietuvos Respublikos pirkimų, atliekamų vandentvarkos, energetikos, transporto ir pašto paslaugų srities perkančiųjų subjektų įstatymas (Komunalinio sektoriaus pirkimų įstatymas)

Pirkimo vykdytojas – perkančioji organizacija arba perkantysis subjektas

Subtiekėjas – subtiekėjas / subteikėjas / subrangovas

Sutartis – viešojo pirkimo–pardavimo sutartis ar preliminarioji viešojo pirkimo–pardavimo sutartis, pirkimo–pardavimo sutartis ar preliminarioji pirkimo–pardavimo sutartis

Tiekėjas – tiekėjas / teikėjas / rangovas

VPĮ – Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymas (Klasikinio sektoriaus pirkimų įstatymas)

VPT – Viešųjų pirkimų tarnyba

IVADAS

Sąlygos, įtvirtintos sudarytoje sutartyje, per visą sutarties vykdymo laikotarpį turi kuo labiau atspindėti galutinį atlikto viešojo pirkimo rezultatą, t. y. pirkimo dokumentuose suformuluotus reikalavimus, pirkimo vykdytojo ir pirkimą laimėjusio tiekėjo įsipareigojimus bei atsakomybę. Idealu, kai sutartis yra parengiama įvertinus visas įmanomas su pirkimu ir su sutarties vykdymu susijusias aplinkybes, ir todėl gali būti vykdoma be pakeitimų, tačiau praktikoje sutarties šalys dažnai susiduria su įvairiomis situacijomis, pavyzdžiui, sutarties vykdymo metu atsiranda tam tikros nuo sutarties šalių nepriklausančios aplinkybės, kai sutarties sąlygų pakeitimai yra ne tik būtini, bet ir neišvengiami.

Keičiant sutarties sąlygas, kyla rizika, kad toks pakeitimas gali būti pripažintas esminiu sutarties sąlygų pakeitimu, t. y. nustatančiu iš esmės kitokias sutarties sąlygas nei buvo nustatytos pirkimo dokumentuose. Direktyvoje 2014/24/ES / Direktyvoje 2014/25/ES aiškiai reglamentuoti atvejai, kada sutarčių sąlygų pakeitimai jų galiojimo laikotarpiu gali būti atliekami nevykdant naujos pirkimo procedūros.

Direktyvos 2014/24/ES nuostatos, reglamentuojančios sutarčių sąlygų keitimą, yra pagrįstos ESTT praktika:

presstext byla (*presstext Nachrichtenagentur v Republik Österreich Bund C-454/06*) susijusi su naujienu agentūros paslaugų teikimo sutarties, sudarytos tarp Austrijos Respublikos ir Austrijos naujienu agentūros (*Austria Presse Agentur – APA*), vykdymo metu sutarties šalių atliktais pakeitimais. Pažymėtina, kad prieš sudarant naujienu agentūros paslaugų teikimo sutartį, 2004 m. šių paslaugų teikimą Austrijos Respublikai siūlė bendrovė *presstext Nachrichtenagentur GmbH*, tačiau sutartis nebuvo sudaryta. Taigi, bendrovė *presstext Nachrichtenagentur GmbH* ginčijo tarp Austrijos Respublikos ir *APA* sudarytos sutarties pakeitimus, nurodydama, kad jie buvo neteisėti.

ESTT *presstext* byloje nagrinėjo atvejus, kuriems egzistuojant sutarties pakeitimai būtų laikomi esminiais, bei nurodė, kad (siekiant užtikrinti procedūrų skaidrumą ir tiekėjų lygiateisiškumo principą) jeigu sutarties galiojimo metu jos pakeitimai numato iš esmės skirtingas sąlygas nei nustatytosios pradinėje sutartyje ir tai parodo šalių valią sudaryti naują susitarimą dėl esminių tokios sutarties sąlygų, sutartys turi būti sudaromos iš naujo vykdant naujas pirkimo procedūras.

ESTT nurodė atvejus, kai galiojančios sutarties pakeitimas bus laikomas esminiu:

- ✓ nustačius naują sąlygą, kuri, jeigu būtų buvusi nustatyta pirkimo dokumentuose, būtų suteikusi galimybę dalyvauti kitiems, nei dalyvavo, konkurso dalyviams arba konkurso nugalėtoju pripažinti kito nei pasirinktasis dalyvio pasiūlymą;
- ✓ kai pakeitimu ženkliai išplečiama sutarties apimtis, į sutartį įtraukiant paslaugas, kurios nebuvo numatytos pradinėje sutartyje;
- ✓ kai dėl pakeitimo keičiasi ekonominė sutarties pusiausvyra tiekėjo, su kuriuo sudaryta sutartis, naudai taip, kaip nebuvo numatyta pradinės sutarties sąlygose.

Siekiant suderinti LR viešųjų pirkimų teisę su ES teisės reikalavimais, į nacionalinę teisę perkėlus Direktyvos 2014/24/ES / Direktyvos 2014/25/ES nuostatas, pasikeitė iki tol galiojusi sutarčių keitimo

tvarka. VPĮ / KSPĮ aiškiai įvardyti 6 atvejai, kada galiojančios sutarties sąlygų keitimas yra galimas be naujos pirkimo procedūros vykdymo.

Nuo 2017-07-01 nebereikia VPT sutikimo sutarčių keitimui, t. y. pirkimo vykdytojui nebeliko pareigos kreiptis į VPT dėl sutarčių sąlygų keitimo, o VPT neturi teisinio pagrindo tokių prašymų nagrinėti¹. Už tinkamą sutarties keitimą yra atsakingas pats pirkimo vykdytojas. Sutarties keitimai atliekami, vadovaujantis VPĮ 89 straipsnio nuostatomis / KSPĮ 97 straipsnio nuostatomis. Atsižvelgiant į pasikeitusį reglamentavimą, VPT parengė rekomendacinio pobūdžio dokumentą – **Sutarčių keitimo gairės** (toliau tekste – Gairės), kurių pagrindinis tikslas – supažindinti pirkimo vykdytojus su naujomis sutarčių keitimą reglamentuojančiomis nuostatomis ir padėti jas įgyvendinti. Gairės pirkimo vykdytojams yra neprivalomos, jose pateikiamos bendros rekomendacijos su pavyzdžiais. Gairėse vartojamos sąvokos atitinka VPĮ / KSPĮ apibrėžtas sąvokas.

Kiekvienas sutarties keitimas turi būti nagrinėjamas individualiai ir atsižvelgiant į VPĮ / KSPĮ, LR civilinio kodekso ir kitų teisės aktų nuostatas, formuojamą bendrą praktiką, užtikrinant bendrųjų principų (teisingumo, protingumo, sąžiningumo) ir pagrindinių viešųjų pirkimų principų (tiekėjų lygiateisiškumo, nediskriminavimo, abipusio pripažinimo, proporcingumo, skaidrumo) laikymąsi. Norint priimti teisėtą ir pagrįstą sprendimą dėl sutarties keitimo, būtina nagrinėti ne tik konkrečios sutarties nuostatas, bet ir visas aplinkybes, susijusias su tos sutarties sudarymu ir jos keitimu.

---

¹ <http://vpt.lrv.lt/lt/naujienos/del-konsultaciju-sutarciu-keitimo-klausimais>

I.

SUTARČIŲ KEITIMAI – AIŠKIAI NUSTATYTI PIRKIMO DOKUMENTUOSE

VPI 89 straipsnio 1 dalies 1 punktas (KSPĮ 97 straipsnio 1 dalies 1 punktas)

„1. Pirkimo sutartis ar preliminarioji sutartis jos galiojimo laikotarpiu gali būti keičiama neatliekant naujos pirkimo procedūros pagal šį įstatymą, kai <...>:

1) kai pakeitimas, neatsižvelgiant į jo piniginę vertę, iš anksto buvo aiškiai, tiksliai ir nedviprasmiškai suformuluotas pirkimo dokumentuose, nustatant pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties peržiūros, įskaitant kainos indeksavimą, atlyginimų darbuotojams peržiūrą, sąlygas ar pasirinkimo galimybes, įskaitant sutarties termino, perkamų kiekių, apimties, objekto pakeitimą. Pirkimo dokumentuose turi būti nurodyta galimų pakeitimų ar pasirinkimo galimybių apimtis, pobūdis ir aplinkybės, kuriomis tai gali būti atliekama. Neleidžiami tokie pakeitimai ar pasirinkimo galimybės, dėl kurių iš esmės pasikeistų pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties pobūdis.“

Pirkimo vykdytojas, atsižvelgdamas į perkamo objekto specifiką, pirkimo dokumentų rengimo metu turi įvertinti, ar vykdant sutartį gali atsirasti poreikis keisti sutarties sąlygas, ir nuspręsti, kokias sutarties peržiūros sąlygas ir (ar) pasirinkimo galimybes reikalinga įtvirtinti pirkimo dokumentuose. Kuo daugiau pastangų iki pirkimo pradžios pirkimo vykdytojas skirs pirkimo objekto analizei ir galimų rizikų įvertinimui, tuo lengviau bus numatyti sutarties vykdymo ir keitimo nuostatas. Šias nuostatas suformulavus bei įtvirtinus pirkimo dokumentuose (atitinkamai ir sutartyje) taip, kaip to reikalauja VPI 89 straipsnio 1 dalies 1 punktas / KSPĮ 97 straipsnio 1 dalies 1 punktas, t. y. aiškiai, tiksliai ir nedviprasmiškai, sutartis galės būti vykdoma ir keičiama joje numatytais sąlygomis. **ESTT, presstext byloje, be kitų klausimų, buvo sprendžiamas klausimas, susijęs su nuostatos dėl kainų indeksavimo performulavimu. Naujienu agentūros paslaugų teikimo sutartyje buvo įtvirtinta, kad „apskaičiuojant indeksavimo dydį kaip pagrindas imamas Austrijos centrinio statistikos biuro (ÖSTAT) paskelbtas 1986 m. vartojimo kainų indeksas (VPI 86) arba kitas jį pakeitęs indeksas“, t. y. sutartyje buvo nustatyta sutarties peržiūros sąlyga, numatanti, kad sutartyje minimas kainų indeksas gali būti pakeistas vėliau patvirtintu indeksu. ESTT sprendė, ar sutarties šalių sudarytas naujas susitarimas prie sutarties, kuriuo sutartyje numatytas kainų indeksas (ÖSTAT paskelbtas 1986 m. vartojimo kainų indeksas (VPI 86)) buvo pakeistas naujesniu (vėliau patvirtintu) indeksu, t. y. tos pačios institucijos paskelbtu 1996 m. vartojimo kainų indeksu (VPI 96), nelaikomas esminiu sutarties sąlygų pakeitimu, t. y. nereiškia naujos sutarties sudarymo. Šiuo atveju ESTT nusprendė, kad sutarties šalių atliktas sutarties pakeitimas (pagal sutartyje nurodytą nuorodą į naują kainų indeksą ankstesnio sutartyje nustatyto kainų indekso pakeitimas naujesniu) yra sutarties vykdymas joje nustatytais sąlygomis ir nėra laikomas esminiu sutarties pakeitimu, reikalaujančiu naujų pirkimo procedūrų vykdymo.**

Pirkimo dokumentuose nustatant nuostatas, susijusias su **KAINOS PERŽIŪRA** (priklausomai nuo pasirinkto sutarties kainos apskaičiavimo būdo, peržiūrima gali būti tiek kaina, tiek įkainis), tam, kad sutarties vykdymo metu dėl kainos pakeitimo nekiltų ginčų, turi būti nurodytos ne tik aplinkybės, kurioms atsiradus bus atliekama peržiūra, bet ir pats mechanizmas, kaip ta sutarties kaina bus

perskaičiuojama: statistinių rodiklių šaltiniai, kai peržiūra vykdoma, remiantis jų duomenimis; sutarties kainos perskaičiavimo formulė; sutarties peržiūros momentas bei dažnumas; taip pat momentas, nuo kurio įsigalioja pakeista sutarties kaina ir už kurias prekes, paslaugas ar darbus bus mokama senosiomis kainomis, o už kurias – pakeistomis. Esant poreikiui, gali būti nustatytos skirtingos peržiūros taisyklės skirtingoms sutarties objekto sudėtinėms dalims (jei sutarties objektą sudaro skirtingos sudėtinės dalys). Be to, fiksuotos kainos ar fiksuotų įkainių perskaičiavimo momentas gali būti nustatytas arba konkrečia data, arba tam tikru įvykiu, arba šių būdų deriniu. Pavyzdžiui:

„Jeigu panašių maisto prekių įkainių pokytis, lyginant einamųjų metų atitinkamo mėnesio įkainius su praėjusių metų atitinkamo mėnesio įkainiais, yra didesnis arba mažesnis daugiau kaip 3 procentai, sutartyje numatytų maisto prekių įkainiai gali būti perskaičiuojami ne dažniau kaip vieną kartą per 12 mėnesių ir ne anksčiau kaip po 12 mėnesių nuo sutarties įsigaliojimo dienos. Praėjus 12 mėnesių po sutarties įsigaliojimo, kito kalendorinio mėnesio pirmąją dieną maisto prekių įkainiai gali būti perskaičiuojami pagal paskutinį Statistikos departamento prie LR Vyriausybės paskelbtą panašių prekių įkainių indekso pokytį už 12 kalendorinių mėnesių. Nauji maisto prekių įkainiai apskaičiuojami sutartyje numatytų maisto prekių įkainius dauginant iš perskaičiavimo koeficiento. Perskaičiavimo koeficientas – paskutinio paskelbto einamųjų metų panašių maisto prekių įkainių indekso santykis su prieš tai buvusių metų atitinkamo mėnesio įkainių indeksu. Peržiūrint maisto prekių įkainius antrą kartą, nauji įkainiai apskaičiuojami pirmą kartą perskaičiuotus įkainius dauginant iš perskaičiavimo koeficiento. Maisto prekių įkainių peržiūrėjimas taikomas tik neišpirktiems pagal sutartį maisto prekių kiekiams. Įkainių pakeitimas įforminamas papildomu susitarimu prie šios sutarties, pasirašomu abiejų sutarties šalių ir įsigalioja sekančią darbo dieną nuo pasirašymo datos (šalys pasirašydamos papildomą susitarimą būtinai privalo nurodyti pasirašymo datą, nes paskutinės šalies pasirašymo data laikoma papildomo susitarimo įsigaliojimo data).“ Atsižvelgiant į šią nuostatą, sutarties vykdymo metu pasikeitus pieno įkainiui (padidėjus daugiau nei 3 procentais), sutartyje nustatytas pieno įkainis galėtų būti padidintas, tačiau jei kitų sutartyje nurodytų maisto produktų (pavyzdžiui, duonos, miltų, ir pan.) įkainis per metus nepakito (nesumažėjo / nepadidėjo daugiau nei 3 procentais), atitinkamai jų įkainiai koreguojami nebus.

Sutartyje numatyta kainos peržiūra atliekama ne nuo pradinės sutarties vertės, o nuo likusios sutarties vertės (nuo neišpirktų pagal sutartį prekių, paslaugų ar darbų kiekių (apimčių)), pavyzdžiui:

rangos darbų sutartyje įvykdyta 55 procentai numatytų darbų. Šiuo atveju sutartyje numatyta sutarties kainos peržiūra turi būti atliekama sutarties kainą perskaičiuojant nuo likusios neįvykdytų pagal sutartį darbų (darbų, kurie nėra perimti Darbų priėmimo-perdavimo aktu ir už juos nėra sumokėta) dalies, t. y. nuo 45 procentų neatliktų darbų vertės.

Abstrakčios, bendro pobūdžio sutarčių sąlygų keitimo nuostatos, apimančios visus galimus atvejus, neturėtų būti formuluojamos. Kiekvienu atveju reikalinga įvertinti, ar atitinkamos sąlygos, leidžiančios keisti sutartį, nustatymas nepažeidžia pagrindinių pirkimų principų (VPĮ 17 straipsnio 1 dalis / KSPĮ 29 straipsnio 1 dalis) ir tikslo (VPĮ 17 straipsnio 2 dalies 1 punktas / KSPĮ 29 straipsnio 2 dalies 1 punktas).

Aiškiomis, tiksliais ir nedviprasmiškais sutarčių keitimo sąlygomis laikomos nuostatos, kai nurodyta ne tik galimybė keisti sutartį, bet ir nustatyta aiški pakeitimų apimtis, jų pobūdis bei aplinkybės, kurioms esant pakeitimai gali būti atliekami (šių aplinkybių sąrašas konkrečioje sutartyje turėtų būti baigtinis, sudarytas iš aiškių ir konkrečiai apibrėžtų bei nepažeidžiančių šalių lygiateisiškumo bei interesų pusiausvyros aplinkybių), taip pat rekomenduojama įtvirtinti tikslią šių pakeitimų įforminimo tvarką, pavyzdžiui:

sutartyje įtvirtinus nuostatą, kad „Tiekėjas pirkimo vykdytojo reikalavimu privalo pakeisti pirkimo sutarčiai įvykdyti paskirtą jo darbuotoją – lektorių susiklosčius atitinkamoms aplinkybėms (mokymų dalyviai įvertina lektorių neigiamai, t. y., jeigu yra gaunama daugiau nei 50 procentų mokymų dalyvių neigiamų atsiliepimų / nuomonių; lektoriui susirgus, susižalojus, patyrus traumą ar atsisakius vesti mokymus) nauju lektoriumi – ne žemesnės kvalifikacijos nei tas, kuris keičiamas, t. y. tiekėjas privalo pateikti dokumentus, įrodančius, kad naujo lektoriaus kvalifikacija atitinka pirkimo dokumentuose nustatytus reikalavimus. Lektoriaus pakeitimas įforminamas raštu“, būtų laikoma pakankamai tikslia ir aiškia, kad sutartyje numatytas lektorius, esant konkrečiai nurodytai priežastčiai, pavyzdžiui, yra gauta daugiau nei 50 procentų mokymų dalyvių neigiamų atsiliepimų / nuomonių, galėtų būti keičiamas kitu.

Tačiau sutarties nuostata „Pirkimo vykdytojas dėl nenumatytų aplinkybių turi teisę ATSISAKYTI DALIES darbų ar sumažinti darbų apimtį. Tokiu atveju sutarties šalys turi suderinti nevykdytinų darbų vertę ir atitinkama apimtimi sumažinti sutarties kainą, vadovaujantis sutartyje numatytomis lokalinėmis sąmatomis“ yra nepakankama, kad pagal ją pirkimo vykdytojas galėtų atlikti sutarties pakeitimą, t. y. pirkimo dokumentuose (atitinkamai ir sutartyje) turėtų būti numatyta ne tik galimybė atsisakyti dalies darbų, bet ir nurodytos atsisakomų darbų apimtys, apibrėžtos konkrečios aplinkybės, kurioms esant pirkimo vykdytojas galėtų atsisakyti darbų, pavyzdžiui:

„Fiksuotos kainos rangos darbų sutarties vykdymo metu gali būti atsisakoma ne daugiau kaip 15 procentų sutartyje numatytų darbų dėl nuo sutarties šalių nepriklausančių aplinkybių, kurios atsiranda arba tampa žinomos po sutarties sudarymo, kurių sutarties šalys negalėjo protingai numatyti, negali kontroliuoti ir nebuvo prisiėmusios tų aplinkybių atsiradimo rizikos: esant aiškiai įrodomiems praleidimams, netikslumams, klaidoms ar kitiems neatitikimams pirkimo vykdytojo pateiktame techniniame projekte / techninėje specifikacijoje, dėl kurių nebereikia atlikti darbų; dėl techninių sprendinių keitimo; rinkoje nebegaminamos, nebetiekiamos prekės, medžiagos ar įranga; būtinybė / tikslingumas atsisakyti atskiro darbo ar mažinti apimtį dėl to, kad darbai ar jų dalis tapo nereikalingi, t. y. išnyko jų poreikis, pirkimo vykdytojui ir (ar) siekiant racionaliai naudoti sutarties vykdymui skirtas lėšas.“

Taip pat turi būti nustatyta tokių sutarties pakeitimų atlikimo tvarka, pavyzdžiui, kaip bus įforminami atsisakomi darbai bei numatytas priimamo sprendimo atsisakyti darbų derinimas su statybos proceso dalyviais (tiekėju, statinio projekto vykdymo priežiūrą (jei vykdoma), statinio statybos techninę priežiūrą (jei vykdoma) atliekančiu asmeniu ir kt.).

Atitinkamai tokie patys reikalavimai keliami ir formuluojamoms nuostatoms, susijusioms su galimybe vienas prekes, paslaugas ar darbus PAKEISTI KITOMIS, pavyzdžiui:

sutartyje įtvirtinta nuostata, kad „Sutartyje nurodytos prekės (medžiagos, produktai, įranga), nekeičiant bendros sutarties kainos, pirkimo vykdytojo sutikimu gali būti pakeistos kitomis, jeigu prekės nebegaminamos ir tiekėjas pirkimo vykdytojui pateikia tai pagrindžiančius dokumentus (pavyzdžiui, gamintojo raštą / patvirtinimą, kad prekė nebegaminama). Tiekėjas taip pat privalo pateikti dokumentus, pagrindžiančius, jog naujos prekės atitinka pirkimo dokumentuose nustatytą techninę specifikaciją ir (ar) tiekėjo pasiūlyme nurodytas techninių rodiklių reikšmes. Sutarties keitimas įforminamas raštu sudarant papildomą susitarimą prie sutarties“ yra pakankamai tiksliai ir aiškiai, kad sutartyje nurodytos prekės galėtų būti pakeičiamos kitomis, nepabloginant sutarties rezultato, pavyzdžiui, perkami kompiuteriai, kurių pirkimo techninėje specifikacijoje nurodyta (vienas iš reikalavimų), kad kompiuterio operatyviosios atminties talpa būtų ne mažiau 8 GB, magistralės sparta – ne lėtesnė nei 2400MHz DDR4, todėl sutarties vykdymo metu dėl to, kad prekės nebegaminamos, keičiant tiekėjo pasiūlyme nurodytus vieno gamintojo kompiuterius į kito gamintojo kompiuterius, nurodyti kompiuterio operatyviosios atminties parametrai negalėtų būti prastesni už nustatytus pirkimo dokumentuose.

Pirkimo dokumentuose (atitinkamai ir sutartyje) nustačius galimybę ĮSIGYTI PAPILDOMAS prekes, paslaugas ar darbus, taip pat reikalinga nurodyti jų kiekius / apimtį, konkrečias aplinkybes, kurioms atsiradus, galėsite įsigyti papildomas prekes, paslaugas ar darbus, kainodarą, pavyzdžiui:

sutartyje įtvirtinta nuostata „Darbų vykdymo metu nustačius techninio projekto trūkumus / klaidas, sutartyje nurodytam rezultatui pasiekti galima įsigyti papildomus darbus iš to paties tiekėjo, šių darbų būtinumą pagrindžiant dokumentais (defektiniu aktu, brėžiniais ar kitais dokumentais), parengtais tiekėjo bei patvirtintais techninio prižiūrėtojo ir (ar) statinio projekto vykdymo priežiūros (jei vykdoma) vadovo parašais. Tiekėjas pirkimo vykdytojui pateikia papildomų darbų lokalinę sąmatą, kurioje nurodo papildomų darbų kainas. Papildomų darbų kainos apskaičiuojamos nurodytais būdais prioritetine tvarka, tik nesant galimybės taikyti aukščiau esantį būdą, gali būti taikomas žemiau esantis būdas: i) pritaikant tiekėjo pasiūlyme nurodytus darbų įkainius; ii) jei įmanoma, išskaičiuojant kainos dalį iš sutartyje numatyto įkainio, pavyzdžiui, tinkavimo įkainį išskaičiuojant iš sutartyje numatyto „Tinkavimas, glaistymas, dažymas“ darbo įkainio; iii) pritaikant sutartyje numatytus panašių darbų įkainius (panašius darbus turi pagrįsti ir nustatyti pirkimo vykdytojas); iv) įvertinant pagrįstas tiesiogines (darbo užmokesčio ir su juo susijusius mokesčius, statybos produktų ir įrengimų, mechanizmų sąnaudas) bei netiesiogines (pridėtines, statybvietės ir pelno) išlaidas. Papildomų darbų vertė negali viršyti 20 procentų pradinės sutarties vertės. Toks sutarties pakeitimas sudaromas raštu, jį pasirašant abiem sutarties šalims“ yra pakankamai tiksliai ir aiškiai, kad pirkimo vykdytojas esant sutartyje nustatytoms aplinkybėms galėtų įsigyti papildomų sutarčiai užbaigti reikalingų darbų neviršijant 20 procentų pradinės sutarties vertės. Pažymėtina, kad tais atvejais, kai projektavimo paslaugos yra perkamos kartu su darbų atlikimu, tokia sutarties keitimo nuostata neturėtų būti įtraukiama į pirkimo dokumentus (atitinkamai – sutartį).

Pirkimo dokumentuose (atitinkamai ir sutartyje) nustatant sutarties galiojimo, prekių pristatymo, paslaugų suteikimo ar darbų atlikimo **TERMINĄ** rekomenduojama jo neapibrėžti konkrečia data, pavyzdžiui, darbai turi būti atlikti iki 2017-12-31, kadangi tais atvejais, kuomet užsitęsia pirkimo procedūros ir sutartis sudaroma vėliau nei buvo planuota, sutartiniai įsipareigojimai turi būti vykdomi iki sutartyje nustatytos konkrečios datos (kuri neretai jau būna praėjusi), o ne tokį laikotarpį, kuris buvo apskaičiuotas prieš pradėdant pirkimą. Atsižvelgiant į tai, rekomenduojama terminus apibrėžti tam tikru laikotarpiu – dienomis, mėnesiais, metais, pavyzdžiui, **prekių pristatymo terminas – 30 d. nuo sutarties sudarymo; rangos darbų sutarties galiojimo terminas 15 mėn. nuo statybą leidžiančio dokumento gavimo dienos**. Atkreiptinas dėmesys, kad į šiuos terminus turi būti įtrauktas pirkimo vykdytojo atsiskaitymo su tiekėju laikotarpis, o tais atvejais, kai vykdoma rangos darbų sutartis, kai kurių statinių statybos užbaigimo procedūrai užbaigti reikalinga gauti statybos užbaigimo aktą, reikėtų įvertinti ir laiką, skirtą tokiam aktui gauti. Sutartinių įsipareigojimų terminai taip pat gali būti apibrėžti ir tam tikra sąlyga, pavyzdžiui, **sutartis galioja, kol pirkimo vykdytojas nuperka 100 proc. sutartyje nurodytų prekių, bet ne ilgiau nei 12 mėn. nuo sutarties pasirašymo dienos, priklausomai nuo to, kas įvyksta anksčiau**.

Atkreipiame dėmesį, kad sąvokos „sutarties galiojimo terminas“ ir „sutartinių įsipareigojimų įvykdymo terminas“ nėra tapačios: sutarties galiojimo terminą sudaro tiekėjo sutartinių įsipareigojimų (prekių pristatymo, sumontavimo / paslaugų suteikimo / darbų atlikimo) įvykdymo terminas nuo sutarties įsigaliojimo dienos, kai pavyzdžiui, sutartis pasirašoma ir tiekėjas pateikia tinkamą sutarties įvykdymo užtikrinimą, iki visiškų sutartinių įsipareigojimų įvykdymo, t. y. atsiskaitymo su tiekėju, statybos užbaigimo akto gavimo ir pan., todėl tiekėjo sutartinių įsipareigojimų įvykdymo terminas gali būti trumpesnis už pačios sutarties galiojimo terminą, bet ne atvirkščiai.

Atvejais, kai ekonomiškai naudingiausia pasiūlymui išrinkti nėra pasirenkamas sutartinių įsipareigojimų įvykdymo terminas (kaip vienas iš ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo vertinimo kriterijų), rekomenduojama sutartyse numatyti **GALIMYBĘ PRATĘSTI** tiekėjo sutartinių įsipareigojimų įvykdymo bei sutarties galiojimo terminus, taip pat nustatyti konkretų laikotarpį, kuriam gali būti pratęstas sutartinių įsipareigojimų įvykdymo terminas, pavyzdžiui, **rangos darbų baigimo laikas gali būti pratęstas ne ilgiau nei 1 mėn.**, išvardintos konkrečios aplinkybės, kurioms esant sutartinių įsipareigojimų įvykdymo ir sutarties galiojimo terminai gali būti pratęsti, pavyzdžiui, **naujų teisės aktų, turinčių įtakos sutartyje numatytų darbų atlikimui, pasikeitimas, panaikinimas; išskirtinai nepalankių gamtinių sąlygų (taikoma darbams, kurių kokybė priklauso nuo gamtinių sąlygų), kurios buvo nenumatomos arba kurių joks patyręs tiekėjas nebūtų galėjęs tikėtis ir tai įvertinti; bet kokio vėlavimo, kliūčių ar trukdymų, sukeltų arba priskiriamų pirkimo vykdytojui arba pirkimo vykdytojo personalui, arba tretiesiems asmenims**, taip pat nustatyta pakeitimų atlikimo tvarka, t. y. pakeitimų inicijavimas, pagrindimas, derinimas bei įforminimas, pavyzdžiui:

sutarties nuostata „Tiekėjo prievolių įvykdymo terminas gali būti pratęstas pirkimo vykdytojo ir tiekėjo rašytiniu susitarimu ne ilgesniam kaip 4 mėnesių laikotarpiui, jeigu: i) pirkimo vykdytojo tiekėjui pateikiami nurodymai turi įtakos tiekėjo prievolių įvykdymo terminams; ii) atsiranda uždelsimas, kliūčių ar trukdymų, kurių atsiradimui tiekėjas neturi įtakos ir už kuriuos jis neatsako ir kurie sukelti ir priskirtini tretiesiems asmenims“ yra pakankamai tiksliai ir aiškiai, kad sutarties šalys galėtų pratęsti tiekėjo prievolių įvykdymo terminą ne ilgesniam kaip 4 mėnesių laikotarpiui, jeigu

susiklostytų nuo tiekėjo nepriklausančios aukščiau nurodytos aplinkybės, dėl kurių būtinas sutartinių įsipareigojimų vykdymo termino pratęsimas.

Pirkimo dokumentuose ir sutartyje įtvirtinant galimybę STABDYTI sutartinių įsipareigojimų vykdymo TERMINĄ reikia nurodyti aplinkybes, kurioms atsiradus sutartinių įsipareigojimų įvykdymas gali būti stabdomas, pavyzdžiui, vykdant rangos darbų sutartis rekomenduojama įsitvirtinti sąlygas, kurioms esant būtų galima tokias sutartis stabdyti: **papildomi archeologiniai tyrinėjimai, kurie nebuvo numatyti, bet kuriuos būtina atlikti; papildomos projektavimo paslaugos (kai darbai buvo perkami pagal techninį projektą); vėluojama perduoti dalį statybvietės (rekonstruojamame pastate dar veikia įstaigos ir pan.); trečiųjų šalių įtaka; sustabdytas finansavimas arba trūksta finansavimo; laiku neatlaisvinta darbų vieta; būtinas papildomas laikas įvykdyti papildomų darbų viešąjį pirkimą; laiku nepateikta įranga, kurią privalo pateikti pirkimo vykdytojas; bet koks nenumatomas gamtos jėgų veikimas, kurio joks patyręs tiekėjas nebūtų galėjęs tikėtis; fizinės kliūtys arba kitos nei klimatinės fizinės sąlygos, su kuriomis vykdant darbus susidurta statybvietėje, ir tų kliūčių ar sąlygų tiekėjas nebūtų galėjęs pagrįstai numatyti; bet koks uždelsimas ar sutrikimas dėl atliekamo sutarties pakeitimo; kitos aplinkybės, kurios nebuvo žinomos pirkimo vykdymo metu ir su kuriomis susidurtų bet kuris tiekėjas.**

Tam tikrais atvejais gali būti stabdomas visų sutartinių įsipareigojimų įvykdymo terminas, pavyzdžiui, **tiekėjas įsipareigojo gauti tam tikrus valstybės institucijų išduodamus leidimus, tačiau sutartais terminais, ne dėl tiekėjo kaltės, leidimai nebuvo gauti, o tam tikrais atvejais – dalies sutartinių įsipareigojimų įvykdymo terminas, pavyzdžiui, atliekami pastato renovavimo darbai: dalis darbų (stogo dangos keitimo ir fasado šiltinimo darbai) finansuojami ES struktūrinių fondų lėšomis, o kita dalis (pastato vidaus apdailos darbai) – savivaldybės biudžeto lėšomis. Sutarties vykdymo metu ES finansavimas sustabdytas pusmečiui. Pirkimo vykdytojas galėtų stabdyti dalies, t. y. stogo dangos pakeitimo ir fasado šiltinimo darbų atlikimą dėl šiems darbams skirto ES finansavimo sustabdymo, o likusius pastato vidaus apdailos darbus, finansuojamus savivaldybės biudžeto lėšomis, vykdyti toliau, tačiau atkreipiame dėmesį į tai, kad sutartinių įsipareigojimų, kurių vykdymas buvo sustabdytas, vykdymo terminas turi būti pratęsiamas ne tam laikotarpiui, kiek trunka sutartinių įsipareigojimų vykdymo sustabdymas, o laikotarpiui, kuris, išnykus aplinkybėms, dėl kurių sutartinių įsipareigojimų (jų dalies) vykdymas buvo sustabdytas, pagal sutartį buvo likęs tiekėjo sutartinių įsipareigojimų (jų dalies) vykdymui iki kol sutartinių įsipareigojimų (jų dalies) vykdymas buvo sustabdytas. Pirkimo dokumentuose įtvirtinus galimybę stabdyti sutartinių įsipareigojimų įvykdymo terminą, sustabdymas turėtų būti terminuotas, t. y. reikėtų nustatyti galimą maksimalų sutartinių įsipareigojimų vykdymo sustabdymo terminą, pavyzdžiui, **dėl sustabdyto pirkimo vykdytojui skirto finansavimo, darbų (jų dalies) vykdymas gali būti sustabdytas, tačiau ne ilgiau kaip 6 mėn. per visą sutarties vykdymo laikotarpį.** Taip pat turėtų būti nustatoma ir sutartinių įsipareigojimų vykdymo sustabdymo įforminimo tvarka. Tais atvejais, kai aplinkybės, dėl kurių sutartinių įsipareigojimų (jų dalies) vykdymas buvo sustabdytas, dar nėra išnykusios, o sutarties sustabdymas trunka ilgiau nei sutartyje nustatytas galimas maksimalus sutartinių įsipareigojimų vykdymo sustabdymo terminas, sutarties šalys, vadovaudamosi sutartyje įtvirtintais sutarties nutraukimo atvejais (taip pat VPĮ 90 straipsnyje / KSPĮ 98 straipsnyje, Civiliniame kodekse nurodytais atvejais) ir tvarka, turėtų svarstyti dėl sutarties nutraukimo.**

Pirkimo vykdytojas privalo turėti informaciją apie asmenis, kurie vykdo prisiimtus sutartinius įsipareigojimus, todėl siekiant užtikrinti tam tikrą skaidrumą SUBTIEKIMO grandinėje, VPĮ 88 straipsnio 4 dalyje / KSPĮ 96 straipsnio 4 dalyje įtvirtinta nuostata, pagal kurią pirkimo dokumentuose turi būti nustatyta, jog sudarius sutartį, tačiau ne vėliau negu sutartis pradėdama vykdyti, tiekėjas įsipareigoja pirkimo vykdytojui pranešti tuo metu žinomų subtiekių pavadinimus, kontaktinius duomenis ir jų atstovus, o pirkimo vykdytojas turi reikalauti, kad tiekėjas informuotų apie tokios informacijos pasikeitimus visu sutarties vykdymo metu, taip pat apie naujus subtiekius, kuriuos jis ketina pasitelkti vėliau. Jei tiekėjas ketina remtis ūkio subjektų pajėgumais tam, kad atitiktų pirkimo dokumentuose keliamus kvalifikacijos reikalavimus, tokius subtiekius privaloma nurodyti pasiūlyme.

ESTT sprendime (Wall C-91/08) nurodė, kad subtiekių pakeitimas, net jei tokia galimybė ir buvo numatyta sutartyje, išimtiniais atvejais gali reikšti tokį vieno esminių koncesijos sutarties sąlygų pakeitimą, kai vieno, o ne kito subtiekių pasitelkimas, atsižvelgiant į atitinkamai paslaugai būdingus požymius, buvo lemiamas sutarties vykdymo veiksnys. Taigi, svarbu yra tai, kad visais atvejais, kai norima pakeisti pasiūlyme nurodytą subtiekių, kurio pajėgumais (kvalifikacija) tiekėjas rėmėsi tam, kad atitiktų pirkimo dokumentuose keliamus kvalifikacijos reikalavimus, pirkimo vykdytojas vertintų, ar aplinkybės, kurios įtakojo subtiekių pakeitimą, yra pagrįstos (pavyzdžiui, sutartyje numatytas subtiekių yra likviduojamas, bankrutavęs arba jam yra iškelta bankroto byla), ir įsitikintų, kad pasitelkiamas naujas subtiekių atitinka kvalifikacijos reikalavimus, t. y. naujojo subtiekių kvalifikacija yra ne žemesnė, nei nustatyta pirkimo dokumentuose, ir nėra tokio ūkio subjekto pašalinimo pagrindų.

Tais atvejais, kai tiekėjas nesiremia subtiekių pajėgumais (nes tiekėjas savarankiškai atitinka kvalifikacijos reikalavimus arba kvalifikacija iš viso nekeliamas), pirkimo vykdytojas, siekdamas užtikrinti, kad vykdydant sutartis būtų laikomasi aplinkos apsaugos, socialinės ir darbo teisės įpareigojimų, nustatytų ES ir nacionalinėje teisėje, kolektyvinėse sutartyse ir tarptautinėse konvencijose² ir vadovaudamasis VPĮ 50 ir 51 straipsniuose / KSPĮ 59 straipsnio 1 dalyje nustatytais reikalavimais, gali patikrinti³ tiekėjų pasitelkiamų subtiekių atitiktį reikalavimams dėl pašalinimo pagrindų⁴, jeigu toks reikalavimas subtiekių buvo nustatytas pirkimo dokumentuose (kartu su informacija apie naujus subtiekius pateikiami ir subtiekių pašalinimo pagrindų nebuvimą patvirtinantys dokumentai).

Pirkimo dokumentuose (atitinkamai ir sutartyje) turėtų būti nustatyta subtiekių keitimo ir (ar) naujų subtiekių pasitelkimo tvarka, pavyzdžiui:

„Sutarties vykdymo metu subtiekių keitimas vietomis tarp sutartyje numatytų subtiekių, sutartyje numatyto subtiekių pakeitimas kitu, naujo sutartyje nenumatyto subtiekių pasitelkimas galimas tik gavus pirkimo vykdytojo sutikimą. Prašymas pirkimo vykdytojui pateikiamas kartu su pagrindžiančiais dokumentais, t. y. tiekėjas privalo pateikti dokumentus, įrodančius, jog subtiekių kvalifikacija sutarties keitimo momentu atitinka pirkimo dokumentuose nustatytus minimalius kvalifikacijos reikalavimus subtiekių. Toks sutarties pakeitimas įforminamas raštu sudarant papildomą susitarimą prie sutarties.“

² VPĮ 17 straipsnio 2 dalies 2 punktas / KSPĮ 29 straipsnio 2 dalies 2 punktas.

³ VPĮ 88 straipsnio 5 dalis / KSPĮ 96 straipsnio 5 dalis.

⁴ VPĮ 46 straipsnis.

Primename, kad jeigu perkant darbus, paslaugas arba kai perkamas prekes reikia montuoti, diegti, o pirkimo dokumentuose tai yra nurodyta kaip esminės užduotys, tuomet jas atlikti, suteikti turi pasiūlymą pateikęs tiekėjas, o jeigu pasiūlymą pateikė tiekėjų grupė, – tos grupės dalyvis⁵.

Galima formuluoti ir nustatyti kitokias (nei aukščiau išvardintos) sutarties peržiūros sąlygas ir (ar) pasirinkimo galimybes, tačiau negalimi tokie sutarčių pakeitimai, dėl kurių iš esmės pasikeistų sutarties pobūdis, t. y. netgi tada, jei pirkimo vykdytojas pirkimo dokumentuose (atitinkamai ir sutartyje) iš anksto tiksliai, aiškiai, be dviprasmybių įtvirtino sutarties keitimo sąlygas, vadovaujantis jomis sutarties keitimas nebūtų galimas, jei pagal jas atlikus pakeitimą, iš esmės būtų pakeistas sutarties pobūdis, pavyzdžiui, **stadiono statybos rangos darbų sutartyje nustatyta, kad darbų vykdymo metu pirkimo vykdytojas gali pakeisti statinio paskirtį, t. y. vietoj numatyto statyti stadiono, atlikus sutarties pakeitimą, ketinama vykdyti bendruomenės poilsio žaliosios zonos įrengimo darbus. Taigi, sutartį keičiant pagal tokią, joje įtvirtintą, nuostatą, iš esmės būtų pakeistas sutarties pobūdis (pakeista pagal sutartį statomo statinio paskirtis).**

Taigi, sąlyga „sutarties pakeitimu negali būti iš esmės pakeičiamas sutarties pobūdis“ turėtų būti suprantama taip, kad, pavyzdžiui, prekės, paslaugos ar darbai, kuriuos numatoma pirkti, negali būti pakeičiami kitokiomis prekėmis, paslaugomis ar darbais – **atlikus sutarties pakeitimą vietoj sutartyje numatytų kriaušių – perkami apelsinai, arba, projektavimo paslaugų sutarties vykdymo metu atliekamas sutarties pakeitimas, keičiant paprastojo remonto aprašą į naujos statybos ar rekonstrukcijos techninį projektą.** Sutarties pobūdžio pakeitimu iš esmės būtų laikoma ir tada, kai atlikus sutarties pakeitimą, iš esmės pasikeistų pirkimo rūšis, t. y. prekių tiekimo sutartis po atlikto pakeitimo taptų paslaugų ar darbų sutartimi; paslaugų teikimo sutartis po atlikto pakeitimo – prekių ar darbų sutartimi; darbų vykdymo sutartis po atlikto pakeitimo – paslaugų ar prekių sutartimi, pavyzdžiui, **sutartis sudaryta dėl mokymo paslaugų teikimo. Sutarties vykdymo metu nuspręsta pakeisti sutartį, papildomai įsigyjant kompiuterius kaip pagalbines priemones mokymo paslaugoms teikti. Šiuo atveju, atlikus sutarties pakeitimą, iš esmės pasikeistų sutarties pobūdis, kadangi pakeitimu būtų įsigijami kompiuteriai, t. y. prekės, kai tuo tarpu pati pradinė sutartis sudaryta tik dėl mokymo paslaugų teikimo, arba pasikeistų pirkimo objektas, pavyzdžiui, automobilių nuomos sutartyje nustatyta, kad pasibaigus sutartinių įsipareigojimų vykdymui, automobiliai turės būti grąžinti nuomotojui, tačiau sutarties vykdymo pabaigoje nuspręsta sutartį pakeisti, automobilius išperkant už jų likutinę vertę, ir kt.**

Sąlyga „neatsižvelgiant į jo piniginę vertę“ nereiškia, kad sutartis gali būti keičiama didinant jos kainą iki „begalybės“, priešingai, šiuo atveju pirkimo vykdytojas pirkimo dokumentuose turi nustatyti aiškias ir tikslias pasirinkimo apimtis, pavyzdžiui:

sutartimi perkami 100 vnt. šiukšlių surinkimo konteinerių (1 vnt. įkainis x Eur), taip pat numatyta galimybė (neįsipareigojant išpirkti viso kiekio) papildomai įsigyti dar 50 vnt. tokių pačių konteinerių už tą patį įkainį – x Eur. Pirkimo vykdytojas galėtų įsigyti papildomai reikalingų konteinerių pagal sutartyje nustatytą tvarką, jeigu apskaičiuojant pirkimo vertę, atitinkamai pasirenkant pirkimo būdą, buvo atsižvelgta į visą galimą įsigyti prekių kiekį ir pirkimo dokumentuose buvo nurodyta viso galimo įsigyti konteinerių kiekio bendra vertė, t. y. ne tik 100 vnt. konteinerių už x įkainį, bet ir dėl

⁵ VPĮ 49 straipsnio 7 dalis / KSPĮ 62 straipsnio 7 dalis.

numatytos galimybės pirkti papildomai nurodytų papildomų 50 vnt. kontenerių už x įkainį vertė (100 vnt. * x Eur + 50 vnt. * x Eur).

II.

PAPILDOMOS PREKĖS, PASLAUGOS AR DARBAI

VPĮ 89 straipsnio 1 dalies 2 punktą (KSPĮ 97 straipsnio 1 dalies 2 punktą)

„1. Pirkimo sutartis ar preliminarioji sutartis jos galiojimo laikotarpiu gali būti keičiama neatliekant naujos pirkimo procedūros pagal šį įstatymą, kai <...>:

1) <...>;

2) prireikia iš to paties tiekėjo pirkti papildomų darbų, paslaugų ar prekių, kurie nebuvo įtraukti į pirminį pirkimą, ir kai yra visos šios sąlygos kartu:

a) tiekėjo pakeitimas negalimas dėl ekonominių ar techninių priežasčių, tokių kaip pagal pirminį pirkimą įsigytos įrangos, paslaugų ar įrenginių pakeičiamumo ir sąveikumo reikalavimų užtikrinimas, ir dėl to, kad perkančiajai organizacijai sukeltų didelių nepatogumų ar nemažą išlaidų dubliavimą;

b) atskiro pakeitimo vertė neviršija 50 procentų, o bendra atskirų pakeitimų pagal šį punktą vertė – 100 procentų pradinės pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties vertės. Tokiais pakeitimais negali būti siekiama išvengti šiame įstatyme pirkimui nustatytos tvarkos taikymo.“

Vadovaujantis VPĮ 89 straipsnio 1 dalies 2 punkto / KSPĮ 97 straipsnio 1 dalies 2 punkto nuostata, sutarties galiojimo metu nevykdant naujos pirkimo procedūros iš to paties tiekėjo, su kuriuo sudaryta pradinė sutartis, galima įsigyti papildomas prekes, paslaugas ar darbus, kurie nebuvo įtraukti į pirminį pirkimą, tačiau turi būti laikomasi abiejų minėto punkto a) ir b) papunkčiuose nustatytų sąlygų, pavyzdžiui:

tiekęjas pagal sutartį įsipareigojo sukurti ir įdiegti naują informacinę sistemą (IS) bei po IS sistemos įdiegimo teikti programinės įrangos garantinės priežiūros paslaugas. Sutarties vykdymo metu (IS diegimo laikotarpiu) pasikeitė teisės aktai, dėl ko atsirado poreikis IS papildyti nauju funkcionalumu, kuris nebuvo įtrauktas į pirminio pirkimo techninę specifikaciją, tačiau yra būtinas, kad įdiegta IS tinkamai veiktų ir būtų pasiektas pirkimo tikslas. Papildomo IS funkcionalumo įdiegimo kaina – 7 proc. pradinės sutarties vertės. Įvertinus tai, kad papildomo funkcionalumo kūrimo metu bus modifikuojami ir esamos IS komponentai, tam tikrų funkcijų modifikavimo trikdžių ir problemų šalinimas tokiu atveju būtų labai komplikotas, nes teikiant paslaugas keliems tiekėjams, būtų sunku identifikuoti trikdžių priežastis ir greitai rasti jų sprendimo būdus, o trečiajai šaliai atlikus netinkamus veiksmus ir tuo sukėlus visos sistemos trikdžius, jie negalėtų būti šalinami pagal dabartinio tiekėjo sutartinius garantinius įsipareigojimus, todėl šiuo atveju papildomo IS funkcionalumo kūrimo paslaugas pirkimo vykdytojas galėtų įsigyti iš to paties tiekėjo, su kuriuo sudaryta pradinė sutartis, vadovaujantis VPĮ 89 straipsnio 1 dalies 2 punkto / KSPĮ 97 straipsnio 1 dalies 2 punkto nuostatomis.

Pagal nurodytą punktą keičiant sutartis, negali būti siekiama išvengti VPĮ / KSPĮ pirkimui nustatytos tvarkos taikymo, t. y. kai sutartis sudaryta, atlikus mažos vertės pirkimą, pakeitimai negali būti atliekami, jeigu, įvertinus bendrą sutarties ir jos pakeitimų vertę, paaiškėja, kad, sudarant sutartį, turėjo būti taikoma supaprastintam pirkimui VPĮ / KSPĮ nustatyta tvarka, arba, kai sutartis sudaryta, atlikus supaprastintą pirkimą, pakeitimai negali būti atliekami, jeigu, įvertinus bendrą sutarties ir jos pakeitimų vertę, paaiškėja, kad, sudarant sutartį, turėjo būti taikoma tarptautiniam pirkimui VPĮ / KSPĮ nustatyta tvarka, pavyzdžiui:

pagal VPĮ nuostatas atliekamas supaprastintas pirkimas, kuriuo perkamos tam tikros paslaugos. Sutarties vertė – 120.000,00 Eur (be PVM). Iš kilo poreikis atlikti sutarties pakeitimą, t. y. įsigyti papildomų paslaugų, kurių vertė – 30 proc. pradinės sutarties vertės. Kadangi po pakeitimo sutarties vertė būtų lygi 156.000,00 Eur (be PVM), tokiu atveju būtų peržengiama tarptautinio pirkimo vertės riba, ir pirkimui turėtų būti taikoma VPĮ tarptautiniam pirkimui nustatyta tvarka, todėl toks pakeitimas negalimas. Šiuo atveju sutarties pakeitimas būtų galimas, jeigu papildomų paslaugų būtų įsigyta ne daugiau nei 20 procentų pradinės sutarties vertės (bendra sutarties ir jos pakeitimo vertė – 144.000,00 Eur (be PVM)).

VPĮ / KSPĮ nėra reglamentuojama, kiek kartų sutarties vykdymo metu gali būti atliekami sutarties pakeitimai pagal šį punktą, tačiau kiekvieną kartą atliekant sutarties pakeitimą yra svarbu užtikrinti, kad atskiro pakeitimo vertė neviršytų 50 procentų, o bendra atskirų pakeitimų vertė – 100 procentų pradinės sutarties vertės.

Pažymime, kad pagal šią VPĮ / KSPĮ nuostatą keičiant sutartis, neatsižvelgiama į prieš tai atliktų pakeitimų vertes, t. y. po kiekvieno atlikto sutarties pakeitimo pradinė sutarties vertė pakeitimo verte nedidinama, pavyzdžiui:

jeigu sutarties vertė yra 100.000,00 Eur, atsiradus poreikiui įsigyti papildomų prekių, paslaugų ar darbų, galimas sutarties pakeitimas iki 50 procentų sutarties vertės, t. y. iki 50.000,00 Eur, tačiau po šio atlikto sutarties pakeitimo atsiradus poreikiui dar kartą įsigyti papildomų prekių, paslaugų ar darbų, pakeitimo vertė būtų skaičiuojama ne nuo 150.000,00 Eur, o nuo pradinės sutarties vertės, kuri šiuo atveju – 100.000,00 Eur.

Jeigu pirkimo dokumentuose (atitinkamai ir sutartyje) buvo nustatytos kainos peržiūros sąlygos, pirkimo vykdytojui perkant papildomai reikalingas prekes, paslaugas ar darbus, reikėtų atsižvelgti į pagal nustatytas peržiūros taisykles patikslintą sutarties vertę⁶, pavyzdžiui:

sutarties vertė yra 100.000,00 Eur. Sutartyje įtvirtinta, kad sutarties kaina galės būti peržiūreta 1 kartą metuose dėl kainų lygio pokyčio. Atlikus sutarties kainos peržiūrą (primename, jog sutarties kainos peržiūra turi būti atliekama nuo likusios sutarties vertės, t. y. nuo neišpirktų pagal sutartį prekių, paslaugų ar darbų kiekių (apimčių)), sutarties vertė padidėjo iki 105.000,00 Eur. Atsiradus poreikiui įsigyti papildomų prekių, paslaugų ar darbų, neįtrauktų į pirminį pirkimą, atskiro pakeitimo

⁶ VPĮ 89 straipsnio 3 dalis / KSPĮ 97 straipsnio 3 dalis.

vertė šiuo atveju turi būti skaičiuojama, atsižvelgiant į patikslintą sutarties vertę, t. y. pakeitimo vertė turi būti skaičiuojama nuo 105.000,00 Eur.

Pagal minėtą nuostatą atlikus galiojančios sutarties pakeitimą (-us), pirkimo vykdytojas ne vėliau kaip per 3 darbo dienas nuo pakeitimo atlikimo privalo paskelbti skelbimą apie sutarties pakeitimą per ES leidinių biurą ir (ar) CVP IS⁷. Toks reikalavimas taikomas tik toms sutartims, kurios buvo sudarytos atlikus tarptautinės vertės pirkimus.

III.

SUTARČIŲ KEITIMAI, ATsirADUS NENUMATYTOMS APLINKYBĖMS

VPĮ 89 straipsnio 1 dalies 3 punktas (KSPĮ 97 straipsnio 1 dalies 3 punktas)

„1. Pirkimo sutartis ar preliminarioji sutartis jos galiojimo laikotarpiu gali būti keičiama neatliekant naujos pirkimo procedūros pagal šį įstatymą, kai <...>:

<...>

3) pakeitimo būtinybė atsirado dėl aplinkybių, kurių protinga ir apdairi perkančioji organizacija negalėjo numatyti, ir kai kartu yra šios sąlygos:

- a) pakeitimas iš esmės nepakeičia pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties pobūdžio;
- b) atskiro pakeitimo vertė neviršija 50 procentų, o bendra atskirų pakeitimų pagal šį punktą vertė – 100 procentų pradinės pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties vertės. Tokiais pakeitimais negali būti siekiama išvengti šiame įstatyme pirkimui nustatytos tvarkos taikymo.“

Pagal nuo 2017-07-01 įsigaliojusio VPĮ 89 straipsnio 1 dalies 3 punkte / KSPĮ 97 straipsnio 1 dalies 3 punkte įtvirtintą dar vieną sutarties keitimo nuostatą, sutarties pakeitimu yra laikoma, kai būtinybė keisti sutartį atsiranda dėl aplinkybių, kurių protingas ir apdairus pirkimo vykdytojas pagrįstai negalėjo numatyti, t. y. vadovaujantis šia nuostata, pirkimo vykdytojas, susiklosčius aplinkybėms, kurių jis pagrįstai negalėjo numatyti, turi galimybę įsigyti papildomų prekių, paslaugų ar darbų.

Direktyvos 2014/24/ES preambulėje (109) nurodyta, kad „sąvoka „nenumatytos aplinkybės“ reiškia aplinkybes, kurių nebuvo įmanoma nuspėti, nepaisant to, kad perkančioji organizacija pagrįstai apdairiai rengėsi pradiniam sutarties skyrimui, atsižvelgdama į visas jos turimas priemones, konkretaus projekto pobūdį ir charakteristikas, gerąją praktiką atitinkamoje srityje ir poreikį užtikrinti tinkamą rengiantis sutarties skyrimui panaudotų išteklių ir numatomos jos vertės santykį.“

Tiekėjas pagal sutartį vykdo kelio tiesimo darbus. Sutarties vykdymo pradžioje buvo atlikti geologiniai grunto tyrinėjimai, tačiau, pradėjus vykdyti darbus, vienoje planuojamo tiesti kelio atkarpoje, nukasus viršutinį grunto sluoksnį, rastas didelis kiekis riedulių, kurie grunto tyrinėjimų

⁷ VPĮ 33 straipsnio 4 dalis / KSPĮ 46 straipsnio 4 dalis.

metu nebuvo nustatyti, dėl to tolesnis darbų vykdymas tapo neįmanomas. Siekiant tęsti darbų vykdymą, būtina atlikti papildomus sutartyje nenumatytus darbus – pašalinti riedulius.

Sprendimas keisti sutarties nuostatas dėl aplinkybių, kurių pirkimo vykdytojas negalėjo numatyti, turi būti pagrįstas, priimtas įvertinus konkrečius su sutarties keitimu susijusius dokumentus.

Sutarties vykdymo metu siekiant atlikti sutarties pakeitimą pagal šią VPĮ / KSPĮ nuostatą, reikalinga vertinti ne tik aplinkybes, kurių pirkimo vykdytojas negalėjo numatyti, bet privalo būti tenkinamos ir kitos 2 privalomos sąlygos (abi kartu). Pirmoji jų – a) nustato, kad sutarties pakeitimas negali iš esmės pakeisti sutarties pobūdžio. Ši sąlyga turėtų būti suprantama taip, kad, pavyzdžiui, prekės, paslaugos ar darbai, kuriuos numatoma pirkti, negali būti pakeičiami kitokiomis prekėmis, paslaugomis ar darbais, arba sutarties pakeitimu negali būti pakeičiama pirkimo rūšis / pirkimo objektas, ir kt. (plačiau – Gairių I skyriuje).

Antroji sąlyga – b) numato, kad kiekvieno atskiro pakeitimo vertė negali viršyti 50 procentų, o bendra atskirų pakeitimų vertė – 100 procentų pradinės sutarties vertės, pavyzdžiui:

vykdant pamatų šiltinimo darbus ir atkasus pamatus, buvo nustatyta, kad pamatai yra sutrūkinėję ir, siekiant užtikrinti sutartyje numatytų darbų atlikimo kokybę, būtina atlikti pamatų taisymo, tvirtinimo darbus, t. y. papildomus sutartyje nenumatytus darbus, kurių vertė – 23 procentai pradinės sutarties vertės. Taigi šiuo atveju įsigijus papildomus darbus, sutarties pakeitimo vertė neviršytų 50 procentų pradinės sutarties vertės.

Pagal šią VPĮ / KSPĮ nuostatą atliekant sutarties pakeitimus, negali būti siekiama išvengti VPĮ / KSPĮ pirkimui nustatytos tvarkos taikymo (plačiau – Gairių II skyriuje).

Po kiekvieno atlikto sutarties pakeitimo, pradinė sutarties vertė pakeitimo verte nedidinama (plačiau – Gairių II skyriuje).

Atlikus sutarties pakeitimą (-us) pagal VPĮ 89 straipsnio 1 dalies 3 punkto / KSPĮ 97 straipsnio 1 dalies 3 punkto nuostatą, pirkimo vykdytojas ne vėliau kaip per 3 darbo dienas nuo sutarties pakeitimo privalo paskelbti skelbimą apie sutarties pakeitimą per ES leidinių biurą ir (ar) CVP IS⁸. Šis reikalavimas taikomas tik toms sutartims, kurios buvo sudarytos atlikus tarptautinės vertės pirkimus.

IV.

SUTARTIES ŠALIES KEITIMAS

VPĮ 89 straipsnio 1 dalies 4 punktas (KSPĮ 97 straipsnio 1 dalies 4 punktas)

„1. Pirkimo sutartis ar preliminarioji sutartis jos galiojimo laikotarpiu gali būti keičiama neatliekant naujos pirkimo procedūros pagal šį įstatymą, kai <...>:

<...>

⁸ VPĮ 33 straipsnio 4 dalis / KSPĮ 46 straipsnio 4 dalis.

4) pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties šalis, su kuria perkančioji organizacija sudarė sutartį, pakeičiama nauja sutarties šalimi dėl bent vienos iš šių priežasčių:

a) įgyvendinant pirkimo dokumentuose iš anksto nedviprasmiškai, laikantis šios dalies 1 punkte nustatytų reikalavimų, suformuluotą pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties peržiūros sąlygą ar pasirinkimo galimybę;

b) dėl pradinio tiekėjo reorganizavimo, likvidavimo, restruktūrizavimo ar bankroto procedūros naujas tiekėjas, atitinkantis anksčiau pirkimo dokumentuose nustatytus kvalifikacinius reikalavimus, visiškai arba iš dalies perima pradinio tiekėjo teises ir pareigas. Toks tiekėjo pakeitimas negali lemti kitų esminių sutarties pakeitimų ir taip negali būti siekiama išvengti šio įstatymo taikymo;

c) kai pati perkančioji organizacija prisiima tiekėjo įsipareigojimus dėl subtiekejų. Toks sutarties pakeitimas galimas, jeigu pirkimo dokumentuose buvo nustatyta tiesioginio atsiskaitymo su subtiekejais galimybė, kaip nustatyta šio įstatymo 88 straipsnio 2 dalyje⁹.

Laikantis lygiateisiškumo ir skaidrumo principų, konkursą laimėjęs tiekėjas negali būti keičiamas kitu ekonominės veiklos vykdytoju nevykdant naujos pirkimo procedūros, tačiau sutarties vykdymo laikotarpiu galimi įvairūs konkursą laimėjusių ir sutartį vykdančių tiekėjų struktūriniai pokyčiai, dėl kurių neturėtų būti iškart reikalaujama naujų pirkimo procedūrų vykdymo. VPĮ 89 straipsnio 1 dalies 4 punkto / KSPĮ 97 straipsnio 1 dalies 4 punkto nuostatos reglamentuoja atvejus, kada sutartis gali būti keičiama dėl sutarties šalies, su kuria pirkimo vykdytojas yra sudaręs sutartį, pakeitimo nauja sutarties šalimi. Taigi, sutartį vykdančias tiekėjas gali būti keičiamas esant bent vienai iš šių priežasčių:

a) kai tiekėjo keitimo galimybė buvo iš anksto aiškiai ir nedviprasmiškai nustatyta pirkimo dokumentuose, t. y. tais atvejais, kai pirkimo dokumentuose (atitinkamai ir sutartyje) yra įtvirtinama pagal VPĮ 89 straipsnio 1 dalies 1 punktą / KSPĮ 97 straipsnio 1 dalies 1 punktą aiškiai, tiksliai ir nedviprasmiškai suformuluota peržiūros sąlyga ar pasirinkimo galimybė. Pažymėtina, kad galimybė pagal šį papunktį keisti sutarties šalį – labai ribota, tačiau vienu iš pavyzdžių galėtų būti laikoma situacija, **kai vykdančias viešojo ir privataus sektorių partnerystės (VPSP) projektą yra numatoma galimybė pakeisti sutarties šalį, t. y. kai pirkimo dokumentuose nustatoma įstojimo („Step-In“) teisė: tiekėjui netinkamai vykdančias sutartį, nebegalint jos vykdyti ir panašiai, bei siekiant sutartį išsaugoti ir užtikrinti finansuotojo (asmens, suteikiančio tiekėjui finansiniame veiklos modelyje numatytą finansavimą, reikalingą tinkamai vykdyti jo įsipareigojimus pagal VPSP sutartį) suteikto finansavimo susigrąžinimą, tarp pirkimo vykdytojo, tiekėjo ir finansuotojo gali būti sudaromas tiesioginis susitarimas, kuriame nustatomos sąlygos reguliuojančios įstojimo („Step-In“) į VPSP sutartį atvejį, t. y. nurodomos aplinkybės, kurioms esant finansuotojas gali pasinaudoti įstojimo („Step-In“) teise, terminai per kuriuos VPSP sutarties šalys ir finansuotojas turi atlikti atitinkamus veiksmus, VPSP sutarties šalių ir finansuotojo teisės ir pareigos, pasitraukimo („Step-Out“) sąlygos, ginčų sprendimo tvarka ir kitos aktualios sąlygos. Įstojimo („Step-In“) laikotarpiu finansuotojas gali laikinai perimti sutarties vykdymą paskiriant įgaliojimą vykdyti tiekėjo įsipareigojimus bei prisiimti teises pagal sutartį, kartu ar atskirai su tiekėju (tokiu atveju tiekėjas išlieka VPSP sutarties šalimi). Galimas ir visiškas tiekėjo teisių ir pareigų perleidimas tinkamam substitutui (Novacija), kurį pasiūlo finansuotojas, o pirkimo vykdytojas priima sprendimą dėl pasiūlyto substituto tinkamumo. Tokiu**

⁹ KSPĮ 96 straipsnio 2 dalyje.

atveju, tiekėjas atleidžiamas nuo visų įsipareigojimų, kylančių iš VSPS sutarties ir šios sutarties šalimi tampa kitas subjektas – tinkamas substitutas.

b) dėl pradinio tiekėjo reorganizavimo, likvidavimo, restruktūrizavimo ar bankroto procedūros.

Vadovaujantis šiuo papunkčiu, keisti tiekėją nauju tiekėju galima ir tais atvejais, kai toks pakeitimas nors ir nebuvo nustatytas pirkimo dokumentuose ir sutartyje, tačiau naujasis tiekėjas, kuris, pavyzdžiui, gali būti sukurtas kaip naujas subjektas po reorganizavimo, visiškai arba iš dalies perima pradinio tiekėjo teises ir pareigas bei atitinka pirkimo dokumentuose pagrindiniam tiekėjui nustatytus kvalifikacijos reikalavimus. Taigi, tiekėjo pakeitimas galimas tada, kai yra teisių ir pareigų perdavimas, t. y., kai tiekėjo teisinis tapatumas pasikeičia, bet iš esmės *de facto* lieka tas pats tiekėjas, kas reiškia, kad formaliai nelieka pirminio tiekėjo, su kuriuo sudaryta sutartis, tačiau yra kitas tiekėjas, kuris perima pradinio tiekėjo teises ir pareigas.

Atkreipiame dėmesį į tai, kad atliekant sutarties pakeitimą, šiuo atveju, tiekėjo pakeitimas nauju tiekėju negali lemti kitų esminių sutarties pakeitimų, pavyzdžiui sutarties kainos ar įkainių keitimo, ir taip negali būti siekiama išvengti VPĮ / KSPĮ taikymo.

Taigi, sutartis gali būti keičiama dėl pradinio tiekėjo reorganizavimo. Remiantis Direktyvos 2017/1132¹⁰ ir ją įgyvendinančiomis LR civilinio kodekso bei LR akcinių bendrovių įstatymo nuostatomis, „tiekėjo reorganizavimo“ sąvoka apima šias įmonių reorganizavimo formas:

– prijungimo¹¹, pavyzdžiui, **kai bendrovė baigia savo veiklą be likvidavimo ir visas jos turtas bei įsipareigojimai pereina kitai bendrovei už įsigyjančios bendrovės akcijas, kurios išduodamos įsigyjamoms bendrovės akcininkams, ir, jeigu reikia, mokėjimą grynais pinigais**¹²;

– sujungimo¹³, pavyzdžiui, **kai keletas bendrovių baigia savo veiklą be likvidavimo procedūros, o visas jų turtas bei įsipareigojimai pereina jų sukuriamai bendrovei už naujai sukurtos bendrovės akcijas, kurios išduodamos tų bendrovių akcininkams, ir, jeigu reikia, mokėjimą grynais pinigais**¹⁴;

– išdalijimo¹⁵, pavyzdžiui, **kai be likvidavimo bendrovė perduoda visą savo turtą bei įsipareigojimus daugiau negu vienai bendrovei mainais už bendrovių, dėl skaidymo gaunančių kompensacijas, akcijų perdavimą padalijamosios bendrovės akcininkams, ir, jeigu reikia, išmokas grynaisiais pinigais**¹⁶;

– padalijimo¹⁷, pavyzdžiui, **kai bendrovės veikla pasibaigia be likvidavimo, o visą savo turtą bei įsipareigojimus perduoda daugiau nei vienai naujai įsteigtai bendrovei, mainais už įsigyjančiųjų bendrovių akcijų paskirstymą skaidomosios bendrovės akcininkams, ir, jeigu reikia, išmokas grynais pinigais**¹⁸.

„Tiekėjo reorganizavimo“ sąvoka neapima verslo ar jo dalies perleidimo pardavimo sandorio pagrindu, todėl situacija, kai, pavyzdžiui, pirkimo vykdytojas nori pakeisti tiekėją, su kuriuo sudaryta sutartis, dėl to, kad šis tiekėjas savo verslą ar jo dalį, susijusį su sutarties vykdymu, perleido pardavimo

¹⁰ 2017 m. birželio 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos Direktyva (ES) 2017/1132 dėl tam tikrų bendrovių teisės aspektų (toliau išnašose - Direktyva (ES) 2017/1132).

¹¹ LR civilinio kodekso 2.97 straipsnio 3 dalis.

¹² Direktyvos (ES) 2017/1132 89 straipsnio 1 dalis.

¹³ LR civilinio kodekso 2.97 straipsnio 4 dalis.

¹⁴ Direktyvos (ES) 2017/1132 90 straipsnio 1 dalis.

¹⁵ LR civilinio kodekso 2.97 straipsnio 6 dalis.

¹⁶ Direktyvos (ES) 2017/1132 136 straipsnio 1 dalis.

¹⁷ LR civilinio kodekso 2.97 straipsnio 7 dalis.

¹⁸ Direktyvos (ES) 2017/1132 155 straipsnio 1 dalis.

sandorio pagrindu kitam tiekėjui, negalima. Situacija, kai keičiasi tik juridinio asmens akcininkai, o visas verslas ar jo dalis nėra parduodamas, nėra laikoma sutarties keitimu.

Pagal VPĮ 89 straipsnio 1 dalies 4 punkto b) papunktį / KSPĮ 97 straipsnio 1 dalies 4 punkto b) papunktį sutartis taip pat gali būti keičiama, kai pradinis tiekėjas yra restruktūrizuojamas. Šiuo atveju restruktūrizavimo sąvoka yra aiškinama plačiąja prasme, vadovaujantis Direktyvos 2014/24/ES / Direktyvos 2014/25/ES nuostatomis. Kiekvienas sutarties keitimas turi būti nagrinėjamas individualiai, įvertinant visas reikšmingas aplinkybes, susijusias su sutarties sudarymu ir jos keitimu, atitinkamai įvertinant užsienio šalių (jei pirkime dalyvauja užsienio tiekėjas) ir LR nacionalinės teisės nuostatų santykį dėl restruktūrizavimo procedūros, pavyzdžiui:

jei pirkimo procedūrose dalyvauja užsienio tiekėjas, kuris yra restruktūrizuojamas ir jo šalies nacionalinė teisė numato restruktūrizavimo būdus, kurių nenumato LR įstatymai, bet naujas tiekėjas visiškai arba iš dalies perima pradinio tiekėjo teises ir pareigas bei atitinka pirkimo dokumentuose pagrindiniam tiekėjui nustatytus kvalifikacijos reikalavimus, tokiu atveju sutartis galėtų būti keičiama, vadovaujantis VPĮ 89 straipsnio 1 dalies 4 punkto b) papunkčiu / KSPĮ 97 straipsnio 1 dalies 4 punkto b) papunkčiu.

Atvejai, kai sutarties vykdymo metu reikia pakeisti jungtinės veiklos partnerį, turėtų būti laikomi išimtiniais ir kiekvieną kartą atliekami tik įvertinus susiklosčiusias aplinkybes, pavyzdžiui:

keisti jungtinės veiklos partnerį būtų galima, jeigu vienam jungtinės veiklos partneriui iškelta bankroto procedūra, o likę jungtinės veiklos partneriai turi reikiamą kvalifikaciją ir yra pajėgūs patys vykdyti sutartį. Sutarties keisti nebūtų galima, jeigu, pavyzdžiui, vienam jungtinės veiklos partneriui iškelta bankroto procedūra, tačiau tik jis vienas turėjo būtiną sertifikatą atlikti tam tikrus darbus, o likę jungtinės veiklos partneriai neturi reikiamos kvalifikacijos, todėl vieni patys visų sutartimi nustatytų įsipareigojimų įvykdyti negalės. Tokiu atveju, sutarties šalys turėtų svarstyti galimybę pasitelkti subtieką, kuris atliktų bankrutavusio jungtinės veiklos partnerio darbus.

Be to, susiklosčius situacijai, kai, pavyzdžiui, pirkimas atliekamas pasirinkus kainos ar sąnaudų ir kokybės santykio kriterijų, tiekėjas pripažįstamas laimėjusiu dėl vieno iš jungtinės veiklos partnerių aukštesnės nei pirkimo dokumentuose nurodytos kvalifikacijos (gauta daugiau balų), dėl tam tikrų susiklosčiusių aplinkybių norint pakeisti minėtą jungtinės veiklos partnerį kitu, kitas asmuo privalo būti ne žemesnės kvalifikacijos nei tas, kurį jis pakeičia.

c) tiekėjas gali būti keičiamas ir tuo atveju, kai pirkimo vykdytojas prisiima tiekėjo įsipareigojimus subtieko atžvilgiu (tiesioginis atsiskaitymas su subtieku). VPĮ 88 straipsnio 2 dalyje / KSPĮ 96 straipsnio 2 dalyje įtraukta nauja nuostata dėl galimybės pirkimo vykdytojui tiesiogiai sumokėti subtieku už jo tinkamai patiektas prekes, suteiktas paslaugas ar atliktus darbus. Taigi, pagal šią nuostatą, jeigu tai leidžiama dėl sutarties pobūdžio, pirkimo dokumentuose nustačius tiesioginio atsiskaitymo su subtieku galimybę, sutarties pakeitimas, kai pirkimo vykdytojas prisiima įsipareigojimus subtieko atžvilgiu, yra galimas. Pavyzdžiui:

sutartimi perkami langai kartu su montavimo darbais. Jei pirkimo vykdytojas pirkimo dokumentuose reikalauja, kad tiekėjas atskirai išskirtų įsigyjamų langų bei jų montavimo darbų kainas, tokio pobūdžio sutartis leistų atsiskaityti su subtiekeju tiesiogiai, jeigu tiekėjas pasiūlyme nurodo, kad įsigytus langus montuos jo pasitelktas subtiekejas. Taigi, šiuo atveju pirkimo vykdytojas lieka tas pats, o su subtiekeju bus tiesiogiai atsiskaitoma už jo atliktus sutartinius įsipareigojimus, t. y. už langų montavimo darbų atlikimą.

Subtiekejiui išreiškus norą pasinaudoti tiesioginio atsiskaitymo galimybe, turėtų būti sudaroma trišalė sutartis tarp pirkimo vykdytojo, sutartį sudariusio tiekėjo ir subtiekejo, kurioje, atsižvelgiant į pirkimo dokumentuose ir subtiekimu sutartyje nustatytus reikalavimus, būtų aprašyta atsiskaitymo su subtiekeju tvarka (nurodomi atsiskaitymo terminai, banko sąskaitos numeris, pan.), taip pat nustatyta teisė tiekėjui prieštarauti nepagrįstiems mokėjimams. Pirkimo vykdytojas subtiekejiui sumoka sutartyje nurodytą kainą.

V.

DE MINIMIS SUTARČIŲ KEITIMAI

VPĮ 89 straipsnio 2 dalis (KSPĮ 97 straipsnio 2 dalis)

„2. Pirkimo sutartis ar preliminarioji sutartis jos galiojimo laikotarpiu taip pat gali būti keičiama pagal šį įstatymą neatliekant naujos pirkimo procedūros, nors ir nėra šio straipsnio 1 dalies 1–4 punktuose¹⁹ nurodytų aplinkybių, tačiau yra visos šios sąlygos kartu:

- 1) bendra atskirų pakeitimų pagal šį punktą vertė neviršija atitinkamų tarptautinio pirkimo vertės ribų, nurodytų šio įstatymo 4 straipsnio 1 dalyje;
- 2) bendra atskirų pakeitimų pagal šį punktą vertė neviršija 10 procentų pradinės sutarties vertės prekių ar paslaugų pirkimo atveju ir 15 procentų – darbų pirkimo atveju;
- 3) pakeitimu iš esmės nepakeičiamas pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties pobūdis.“

Keisti sutarties sąlygas, kai dėl tokių pakeitimų nežymiai iki tam tikros vertės padidėja sutarties vertė galima ir tam nereikia organizuoti naujos pirkimo procedūros. Šiuo tikslu, VPĮ 89 straipsnio 2 dalyje / KSPĮ 97 straipsnio 2 dalyje nustatytos *de minimis* vertės ribos, kurių neviršijus, nauja pirkimo procedūra nėra vykdoma.

Vadovaujantis šia nuostata, sutarties šalys gali keisti sutartį (įsigyti papildomai reikalingų prekių, paslaugų ar darbų) neatliekant naujos pirkimo procedūros visais atvejais esant visoms šioms sąlygoms kartu: 1) bendra atskirų pakeitimų vertė neviršija atitinkamų tarptautinio pirkimo vertės ribų, nurodytų

¹⁹ Direktyvos 2014/24/ES 72 straipsnio 2 dalyje nurodyta „<...> nereikalaujant patikrinti, ar įvykdytos 4 dalies a-d punktuose nustatytos sąlygos <...>“, kas atitinka VPĮ 89 straipsnio 4 dalies 1–4 punktus / KSPĮ 97 straipsnio 4 dalies 1-4 punktus.

VPĮ 4 straipsnio 1 dalyje²⁰ / KSPĮ 12 straipsnio 1 dalyje²¹, 2) bendra atskirų pakeitimų vertė neviršija prekėms ir paslaugoms 10 procentų, o darbams – 15 procentų pradinės sutarties vertės, ir 3) pakeitimu iš esmės nepakeičiamas sutarties pobūdis (primename, kad ši sąlyga turėtų būti suprantama taip, kad, pavyzdžiui, prekės, paslaugos ar darbai, kuriuos numatoma pirkti, negali būti pakeičiami kitokiais prekėmis, paslaugomis ar darbais, arba sutarties pakeitimu negali būti pakeičiama pirkimo rūšis / pirkimo objektas, ir kt. (plačiau – Gairių I skyriuje)).

Vadovaujantis VPĮ įtvirtintomis nuostatomis, įvykdytos tarptautinio pirkimo procedūros. Pirkimo vykdytojas įsigijo pastato rekonstrukcijos (vidaus ir išorės) darbus iš viso už 7.300.000,00 Eur. Pradėjus vykdyti sutartį paaiškėjo, kad yra reikalingi papildomi pastato vidaus rekonstravimo darbai, kurių vertė – 5 procentai, skaičiuojant nuo pradinės sutarties vertės (365.000,00 Eur). Vėlesniame sutarties vykdymo etape buvo dar kartą nuspręsta įsigyti papildomų pastato vidaus rekonstravimo darbų, kurių vertė – 9 procentai, skaičiuojant nuo pradinės sutarties vertės (657.000,00 Eur).

Atsižvelgiant į pateiktą pavyzdį, šiuo atveju keičiant sutartį pagal minėtą nuostatą, būtų tenkinamos visos VPĮ 89 straipsnio 2 dalies 1), 2) ir 3) punktuose nustatytos sąlygos: 1) įvertinus bendrą atskirų pakeitimų vertę (365.000,00 Eur + 657.000,00 Eur), bendra atskirų pakeitimų suma neviršija tarptautinio pirkimo vertės ribų; 2) bendra atskirų pakeitimų pagal šį punktą vertė neviršija 15 procentų pradinės sutarties vertės darbų pirkimo atveju, t. y. šiuo atveju pakeitimų vertė sudaro 14 procentų (5 procentai + 9 procentai); 3) pakeitimu nėra keičiamas sutarties pobūdis t. y. papildomai yra perkami tokie patys pastato vidaus rekonstravimo darbai, o ne, pavyzdžiui, paslaugos ar prekės.

Atkreipiame dėmesį, kad pagal šią VPĮ 89 straipsnio 2 dalies nuostatą sutarties, sudarytos atlikus supaprastintą pirkimą, pakeitimai negali būti atliekami, jeigu įvertinus bendrą sutarties ir jos pakeitimų vertę paaiškėtų, kad sudarant sutartį turėjo būti taikoma tarptautiniam pirkimui nustatyta tvarka, pavyzdžiui: **pagal VPĮ nuostatas atliekamas supaprastintas pirkimas, kuriuo perkamos kurjerių paslaugos už 140.000,00 Eur (su PVM). Sutarties vykdymo metu reikalinga įsigyti papildomas kurjerių paslaugas, kurių vertė – 10 procentų, skaičiuojant nuo pradinės sutarties vertės (14.000,00 Eur).** Šiuo atveju keičiant sutartį būtų tenkinamos visos VPĮ 89 straipsnio 2 dalies 1), 2) bei 3) punktuose nustatytos sąlygos, tačiau po sutarties pakeitimo sutarties vertė padidėtų tiek, kad būtų pažeistas pirkimo būdas (sutartis šiuo atveju turėjo būti sudaryta atlikus ne supaprastinto, bet tarptautinio pirkimo procedūras), todėl toks sutarties pakeitimas negalimas.

Jeigu sutartis sudaryta atlikus mažos vertės pirkimą, pakeitimai negali būti atliekami, jeigu įvertinus bendrą sutarties ir jos pakeitimų vertę paaiškėja, kad sudarant sutartį turėjo būti taikoma VPĮ / KSPĮ supaprastintam pirkimui nustatyta tvarka.

²⁰ „Tarptautiniu pirkimu laikomas pirkimas, kurio numatoma vertė be pridėtinės vertės mokesčio yra lygi arba viršija šias ribas: 1) Direktyvos 2014/24/ES 4 straipsnio a, b ir c punktuose nustatytas ribas, kurias Europos Komisija kas dvejus metus peržiūri, tikslina ir skelbia Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje. Informacija apie šias ribas skelbiama ir Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje <...>“.

²¹ „Tarptautiniu pirkimu laikomas pirkimas, kurio numatoma vertė be pridėtinės vertės mokesčio yra lygi arba viršija šias ribas: 1) Direktyvos 2014/25/ES 15 straipsnio a ir b punktuose nustatytas ribas, kurias Europos Komisija kas 2 metus peržiūri, tikslina ir skelbia Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje. Informacija apie šias ribas skelbiama ir Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje <...>“.

Rekomenduojama VPĮ 89 straipsnio 2 dalies nuostatą / KSPĮ 97 straipsnio 2 dalies nuostatą taikyti tais atvejais, kai pirkimo vykdytojui reikalinga įsigyti papildomą kiekį prekių, paslaugų ar darbų, numatytų sutartyje, kuomet pasiekiami sutartyje nurodyti preliminarūs / maksimalūs kiekiai, tačiau sutarties galiojimas nėra pasibaigęs, o pirkimo vykdytojui atsirado poreikis įsigyti šių prekių, paslaugų ar darbų, pavyzdžiui:

perkami 7.5Fr skersmens intraveniniai kateteriai (maksimalus kiekis 100 vnt.). Išpirkus maksimalų kateterių kiekį, o sutarties galiojimui dar nepasibaigus, atsirado poreikis įsigyti nurodyto skersmens intraveninių kateterių papildomai. Tokiu atveju, būtų galima įsigyti papildomą kiekį prekių, neviršijant 10 procentų pradinės sutarties vertės, tačiau reikėtų nepamiršti patikrinti, ar daromas pakeitimas atitinka kitas dvi VPĮ 89 straipsnio 2 dalyje / KSPĮ 97 straipsnio 2 dalyje įtvirtintas sąlygas.

Jeigu pirkimo dokumentuose (atitinkamai ir sutartyje) buvo nustatytos kainos peržiūros sąlygos (sutarties kainos peržiūra turi būti atliekama nuo likusios sutarties vertės, t. y. nuo neišpirktų pagal sutartį prekių, paslaugų ar darbų kiekių (apimčių)), pirkimo vykdytojui perkant papildomai reikalingas prekes, paslaugas ar darbus, reikėtų atsižvelgti į patikslintą sutarties vertę²².

VI.

KITI (NEESMINIAI) SUTARČIŲ KEITIMAI

VPĮ 89 straipsnio 1 dalies 5 punktas (KSPĮ 97 straipsnio 1 dalies 5 punktas)

„1. Pirkimo sutartis ar preliminarioji sutartis jos galiojimo laikotarpiu gali būti keičiama neatliekant naujos pirkimo procedūros pagal šį įstatymą, kai <...>:

5) pakeitimas, neatsižvelgiant į jo vertę, nėra esminis, kaip nustatyta šio straipsnio 4 dalyje.“

Sutarties pakeitimas jos galiojimo laikotarpiu galimas, kai toks pakeitimas, neatsižvelgiant į jo vertę, nėra esminis. Direktyvoje 2014/24/ES įtvirtintos pagrindinės sutarčių keitimo taisyklės, pagrįstos išaiškinimais ESTT bylose, ypač anksčiau minėtoje *pressetext* byloje. ESTT nurodė, kad siekiant užtikrinti pirkimo procedūrų skaidrumą ir vienodą požiūrį į pirkimo dalyvius, galiojančios sutarties nuostatų pakeitimas yra naujos sutarties sudarymas tada, jeigu atliktas pakeitimas nustato iš esmės skirtingas sąlygas, nei buvo nustatytosios pradinėje sutartyje, ir taip parodo šalių valią sudaryti naują susitarimą. Remiantis VPĮ 89 straipsnio 1 dalies 5 punkto / KSPĮ 97 straipsnio 1 dalies 5 punkto nuostatomis, sutartys jų galiojimo metu, neatsižvelgiant į pakeitimų vertę, gali būti keičiamos tik tada, jeigu daromi pakeitimai yra neesminiai, t. y. sutarčių galiojimo metu draudžiama atlikti esminius sutarčių pakeitimus. **Direktyvos 2014/24/ES preambulėje (107) nurodyta, kad „Nauja pirkimo procedūra reikalinga, jeigu daromi esminiai pradinės sutarties pakeitimai, visų pirma susiję su šalių tarpusavio teisių ir pareigų taikymo sritimi ir turiniu, įskaitant intelektinės nuosavybės teisių paskirstymą. Tokie pakeitimai rodo šalių ketinimą iš naujo derėtis dėl esminių tos sutarties sąlygų. Visų pirma taip yra tuo atveju, jeigu iš dalies pakeistos sąlygos, jei būtų buvusios įtrauktos į pradinę**

²² VPĮ 89 straipsnio 3 dalis / KSPĮ 97 straipsnio 3 dalis.

procedūrą, būtų dariusios įtaką procedūros baigčiai.“ Atsižvelgiant į tai, tais atvejais, kai sutarties šalys neturi galimybės vykdyti sutarties neatliekant esminių jos pakeitimų, vienintelė galimybė yra sutartį nutraukti ir atlikus naujas pirkimo procedūras sudaryti sutartį naujomis sąlygomis.

Šiuos reikalavimus nuo 2017-07-01 perkėlus į nacionalinę teisę, VPĮ 89 straipsnio 1 dalies 5 punkte / KSPĮ 97 straipsnio 1 dalies 5 punkte įtvirtinta nuoroda į VPĮ 89 straipsnio 4 dalį / KSPĮ 97 straipsnio 4 dalį, kurioje nustatytais atvejais sutarties pakeitimai visada yra esminiai ir negalimi:

VPĮ 89 straipsnio 4 dalis (KSPĮ 97 straipsnio 4 dalis)

„4. Pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties pakeitimas jos galiojimo laikotarpiu laikomas esminiu pagal šio straipsnio 1 dalies 5 punktą, kai juo pakeičiamas pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties bendrasis pobūdis. Bet kuriuo atveju esminiais pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties pakeitimais laikomi tokie pakeitimai, kai tenkinama bent viena iš šių sąlygų (šio straipsnio 1 ir 2 dalyse nurodytais atvejais į šias sąlygas neatsižvelgiama):

1) pakeitimu nustatoma nauja sąlyga, kurią įtraukus į pradinį pirkimą būtų galima priimti kitų kandidatų paraiškų, dalyvių pasiūlymų ar pirkimas sudomintų daugiau tiekėjų;

2) dėl pakeitimo ekonominė pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties pusiausvyra pasikeičia tiekėjo, su kuriuo sudaryta ši sutartis, naudai taip, kaip nebuvo aptarta pradinėje sutartyje;

3) dėl pakeitimo labai padidėja pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties apimtis;

4) kai tiekėja, su kuriuo sudaryta pirkimo sutartis ar preliminarinioji sutartis, pakeičia naujas tiekėjas dėl kitų priežasčių, negu šio straipsnio 1 dalies 4 punkte nurodytos priežastys.“

Sutarties pakeitimas jos galiojimo laikotarpiu laikomas esminiu, kai tokiu pakeitimu pakeičiamas sutarties bendrasis pobūdis (primename, kad ši sąlyga turėtų būti suprantama taip, kad, pavyzdžiui, prekės, paslaugos ar darbai, kuriuos numatoma pirkti, negali būti pakeičiami kitokiomis prekėmis, paslaugomis ar darbais, arba sutarties pakeitimu negali būti pakeičiama pirkimo rūšis / pirkimo objektas, ir kt. (plačiau – Gairių I skyriuje)).

Bet kuriuo atveju esminiais sutarties pakeitimais laikomi tokie pakeitimai, kai tenkinama bent viena iš žemiau nurodytų VPĮ 89 straipsnio 4 dalyje / KSPĮ 97 straipsnio 4 dalyje įtvirtintų nuostatų:

1. kai pakeitimu nustatomos naujos sąlygos, kurios, jeigu būtų buvusios įtrauktos į pirminį pirkimą, būtų dariusios įtaką pirkimo baigčiai, t. y. pirkimas būtų sudominęs daugiau tiekėjų, dėl ko būtų galėję dalyvauti kiti dalyviai nei iš pradžių atrinkti arba priimtas kitas pasiūlymas nei iš pradžių priimtas, arba pirkimo procedūra būtų pritraukusi papildomų dalyvių, pavyzdžiui, **pirkimo vykdytojas sutartyje nustatė, kad greitosios pagalbos automobilių pristatymo terminas yra 3 mėn., be galimybės sutartinių įsipareigojimų terminą pratęsti. Sutarties vykdymo metu sutarties šalys šį terminą siekia pratęsti dar 3 mėn. Šiuo atveju, prekės pristatymo termino pratęsimas būtų laikomas esminiu sutarties pakeitimu, kadangi pirkimo metu nustatytas trumpas prekių pristatymo terminas galėjo nulemti mažesnį pirkime dalyvaujančių tiekėjų skaičių, todėl negalėtų būti atliekamas;**

2. kai pasikeičia ekonominė sutarties pusiausvyra tiekėjo, su kuriuo sudaryta sutartis, naudai taip, kaip nebuvo aptarta pradinėje sutartyje, pavyzdžiui, **rangos darbų sutartyje avansinis mokėjimas už darbus bei mokėjimas už tiekėjo į statybietę pristatytas medžiagas nebuvo numatytas, tačiau sutarties vykdymo metu šalys siekia pakeisti sutartį ir numatyti šiuos mokėjimus; fiksuoto įkainio sutartyje nereikalingų vykdyti darbų yra atsisakoma mažesniais nei sutartyje nustatyta įkainiais, ir pan.;**

3. kai dėl pakeitimo labai padidėja sutarties apimtis. Ši nuostata yra vertinama, kurios prasmė priklauso nuo vykdomos sutarties pobūdžio, todėl pateikti vieną bendrą apibrėžimą arba nurodyti tikslų procentą, kuris reikštų, kad sutarties apimtis labai padidėjo / ženkliai išsiplėtė, šiuo atveju yra neįmanoma, kadangi kiekvienu konkrečios galiojančios sutarties keitimo atveju pirkimo vykdytojas turi vertinti ir nustatyti, ar atlikus pakeitimą, sutarties apimtis labai padidės, pavyzdžiui, **statomas naujas mokyklos pastatas. Sprendimas pastatyti dar vieną – būtų esminis pakeitimas, dėl kurio sutarties apimtis labai padidėtų.** Pažymėtina, kad sutarties pakeitimas gali apimti kiekybinį sutarties išplėtimą (daugiau prekių, paslaugų ar darbų, nei tų, kurie buvo nurodyti pradinėje sutartyje) arba kokybinį sutarties išplėtimą (skirtingos kokybės prekės, paslaugos ar darbai, nei nurodyti pradinėje sutartyje);

4. kai sutartį vykdomas tiekėjas pakeičiamas nauju tiekėju dėl kitų priežasčių, kurios nėra reglamentuotos VPĮ 89 straipsnio 1 dalies 4 punkte / KSPĮ 97 straipsnio 1 dalies 4 punkte (sutarties šalies keitimas). Ši nuostata patvirtina bendrą taisyklę, kad sutarties šalies pakeitimas yra laikomas esminiu sutarties pakeitimu. Pagal skaidrumo ir abipusio pripažinimo principus, pirkimą laimėjęs tiekėjas neturėtų būti keičiamas kitu be naujos pirkimo procedūros vykdymo, išskyrus atvejus, nurodytus VPĮ 89 straipsnio 1 dalies 4 punkte / KSPĮ 97 straipsnio 1 dalies 4 punkte.

Taigi, kiekvienu konkrečiu atveju keisdamas sutartį pagal VPĮ 89 straipsnio 1 dalies 5 punkto / KSPĮ 97 straipsnio 1 dalies 5 punkto nuostatą, pirkimo vykdytojas turi įvertinti / patikrinti, ar atliekamas sutarties pakeitimas nebus laikomas esminiu, kaip tai nurodyta VPĮ 89 straipsnio 4 dalyje / KSPĮ 97 straipsnio 4 dalyje nustatytais atvejais. Šis reikalavimas nėra taikomas keičiant sutartis pagal VPĮ 89 straipsnio 1 dalies 1–4 punktų / KSPĮ 97 straipsnio 1 dalies 1–4 punktų bei VPĮ 89 straipsnio 2 dalies / KSPĮ 97 straipsnio 2 dalies nuostatas.

Vadovaujantis VPĮ 89 straipsnio 1 dalies 5 punkto / KSPĮ 97 straipsnio 1 dalies 5 punkto nuostata, sutartis gali būti keičiama, kai reikalinga pratęsti sutartinių įsipareigojimų vykdymo terminą ar atsisakyti dalies sutartyje numatytų, tačiau nebereikalingų vykdyti darbų, taip pat gali būti keičiama, kai, pavyzdžiui, sutarties vykdymo metu pasikeičia sutartyje nustatyta prekių pristatymo vieta (perkeliamas pirkimo vykdytojo buveinė), keičiasi sutartyje nustatyti rekvizitai, konkretizuojamos sutarties sąlygos (patikslinamas prekių pristatymo adresas, nurodant konkrečią patalpą), keičiami atsakingi už sutarties vykdymą paskirti asmenys (kai tai susiję su sutartyje nurodytų asmenų liga, darbo santykių nutraukimu bei kitomis panašiomis aplinkybėmis) ir pan.

SVARBU!

Kai sutartis keičiama kitais pagrindais, nei numatyti VPĮ 89 straipsnio 1 dalies 1–4 punktuose / KSPĮ 97 straipsnio 1 dalies 1–4 punktuose bei VPĮ 89 straipsnio 2 dalyje / KSPĮ 97 straipsnio 2 dalyje, o pagal VPĮ 89 straipsnio 1 dalies 5 dalį / KSPĮ 97 straipsnio 1 dalies 5 dalį sutarties pakeitimas, patikrinus pagal VPĮ 89 straipsnio 4 dalyje / KSPĮ 97 straipsnio 4 dalyje įtvirtintas sąlygas, yra laikomas esminiu, atliekamam sutarties pakeitimui turi būti vykdoma nauja pirkimo procedūra remiantis VPĮ / KSPĮ įtvirtintais reikalavimais.

Kiekvienu atveju, atlikus sutarties pakeitimą, pakeitimas turi būti įforminamas raštu, suderinamas tarp sutarties šalių, pridėdamas pakeitimą pagrindžiančius dokumentus. Susitarimas dėl sutarties pakeitimo yra laikomas sudėtine sutarties dalimi.

Sutarčių pakeitimai turi būti paskelbti CVP IS VPĮ 86 straipsnio 9 dalyje / KSPĮ 94 straipsnio 9 dalyje nustatytais terminais, t. y. ne vėliau kaip per 15 dienų nuo sutarties pakeitimo, bet ne vėliau kaip iki pirmojo mokėjimo pagal ją pradžios.

Be to, dar kartą primename, kad už tinkamą sutarties keitimą yra atsakingas pats pirkimo vykdytojas ir kad kiekvienas sutarties keitimas turi būti nagrinėjamas individualiai, atsižvelgiant į VPĮ / KSPĮ, LR civilinio kodekso ir kitų teisės aktų nuostatas, formuojamą bendrą praktiką, užtikrinant bendrųjų principų (teisingumo, protingumo, sąžiningumo) ir pagrindinių viešųjų pirkimų principų (tiekėjų lygiateisiškumo, nediskriminavimo, abipusio pripažinimo, proporcingumo, skaidrumo) laikymąsi, įvertinus visas aplinkybes, susijusias su konkrečios sutarties sudarymu ir jos keitimu.

PAVYZDŽIAI

- Skaičiuojant sutarties, sudarytos iki 2017-06-30, kainos pakeitimų vertes, reikia įvertinti, kad jeigu vykdant pradinę sutartį (Sutartis Nr. 1), kurios vertė – 200.000,00 Eur (be PVM), iki 2017-06-30 buvo nupirka papildomų prekių, paslaugų ar darbų, vadovaujantis VPĮ (aktuali redakcija nuo 2016-01-01 iki 2017-06-30) 92 straipsnio 7 dalies 1 punkto nuostatomis, su tuo pačiu tiekėju sudarant papildomų prekių, paslaugų ar darbų sutartį (Sutartis Nr. 2) už 60.000,00 Eur (be PVM), kas sudaro 30 procentų pradinės sutarties vertės, vėlesni Sutarties Nr. 1 pakeitimai (jeigu tokie būtų reikalingi), susiję su papildomų prekių, paslaugų ar darbų įsigijimu, vadovaujantis VPĮ (aktuali redakcija nuo 2017-07-01) 89 straipsnio 1 dalies 2 punkto arba 3 punkto nuostatomis, turėtų būti atliekami skaičiuojant, kad pradinė sutarties vertė yra 200.000,00 Eur (be PVM), neatsižvelgiant į tai, kad Sutartimi Nr. 2 buvo įsigytos papildomos prekės, paslaugos ar darbai, ir galėtų būti atliekami, jeigu būtų tenkinamos visos sąlygos, įtvirtintos nurodytuose VPĮ punktuose, įskaitant ir tai, kad atskiro sutarties pakeitimo vertė neviršytų 50 procentų, o bendra visų pakeitimų vertė – 100 procentų pradinės sutarties vertės (200.000,00 Eur (be PVM)).

- Jeigu pradinėje sutartyje, sudarytoje iki 2017-06-30, kurios vertė – 200.000,00 Eur (be PVM), buvo įtvirtinta tiksli, aiški nuostata (numatyta galimybė, aplinkybės, kiekiai (apimtys), tvarka, kainodara) papildomai įsigyti prekių, paslaugų ar darbų, kurių vertė ne didesnė nei 30 procentų pradinės sutarties vertės, vadovaujantis ja iki 2017-06-30 (imtinai) pakeitus sutartį, t. y. papildomai įsigijus prekių, paslaugų ar darbų už 60.000,00 Eur (be PVM), bendra sutarties vertė būtų 260.000,00 Eur (be PVM), tačiau vėlesni sutarties pakeitimai, taikant VPĮ (aktuali redakcija nuo 2017-07-01) 89 straipsnio 1 dalies 2 punkto arba 3 punkto nuostatas, turėtų būti atliekami skaičiuojant nuo pradinės sutarties vertės, t. y. nuo 200.000,00 Eur (be PVM).

- Jeigu pradinėje sutartyje, sudarytoje iki 2017-06-30, kurios vertė – 200.000,00 Eur (be PVM), buvo įtvirtinta tiksli, aiški nuostata (numatyta galimybė, aplinkybės, kiekiai (apimtys), tvarka, kainodara) atsisakyti dalies tam tikrų prekių, paslaugų ar darbų, kurių vertė ne didesnė nei 30 procentų pradinės sutarties vertės, pagal šią nuostatą iki 2017-06-30 (imtinai) pakeitus sutartį, t. y. atsisakius prekių, paslaugų ar darbų už 60.000,00 Eur (be PVM), bendra sutarties vertė būtų 140.000,00 Eur (be PVM), tačiau vėlesni sutarties pakeitimai, taikant VPĮ (aktuali redakcija nuo 2017-07-01) 89 straipsnio 1 dalies 2 punkto arba 3 punkto nuostatas, turėtų būti atliekami skaičiuojant nuo pradinės sutarties vertės, t. y. nuo 200.000,00 Eur (be PVM).

- Sutartyje buvo įtvirtinta tiksli, aiški nuostata (numatyta galimybė, aplinkybės, kiekiai (apimtys), tvarka, kainodara) dėl papildomų darbų įsigijimo, kurių vertė ne didesnė nei 20 procentų pradinės sutarties vertės. Sutarties vykdymo metu atsiradus sutartyje nustatytoms aplinkybėms sutarties šalys, neviršijant 20 procentų pradinės sutarties vertės, įsigijo papildomų sutarčiai užbaigti reikalingų darbų. Vėliau, sutarties vykdymo metu pagal VPĮ 89 straipsnio 2 dalį (*de minimis* pakeitimai) buvo įsigyta dar 4 procentai papildomų darbų. Šiame pavyzdyje nurodytu atveju atliktų sutarties pakeitimų, išreikštų procentais, sumuoti nereikia, kadangi pirmuoju pakeitimu sutarties šalys, įsigydamos papildomų darbų, kurių vertė neviršijo 20 procentų pradinės sutarties vertės, sutartį vykdė joje nustatytomis sąlygomis (VPĮ 89 straipsnio 1 dalies 1 punktas), o antruoju pakeitimu – pasinaudojo VPĮ nustatyta galimybe be naujos pirkimo procedūros vykdymo įsigyti papildomų darbų, kai neviršijamos VPĮ 89 straipsnio 2 dalies nuostatoje nustatytos *de minimis* vertės ribos.

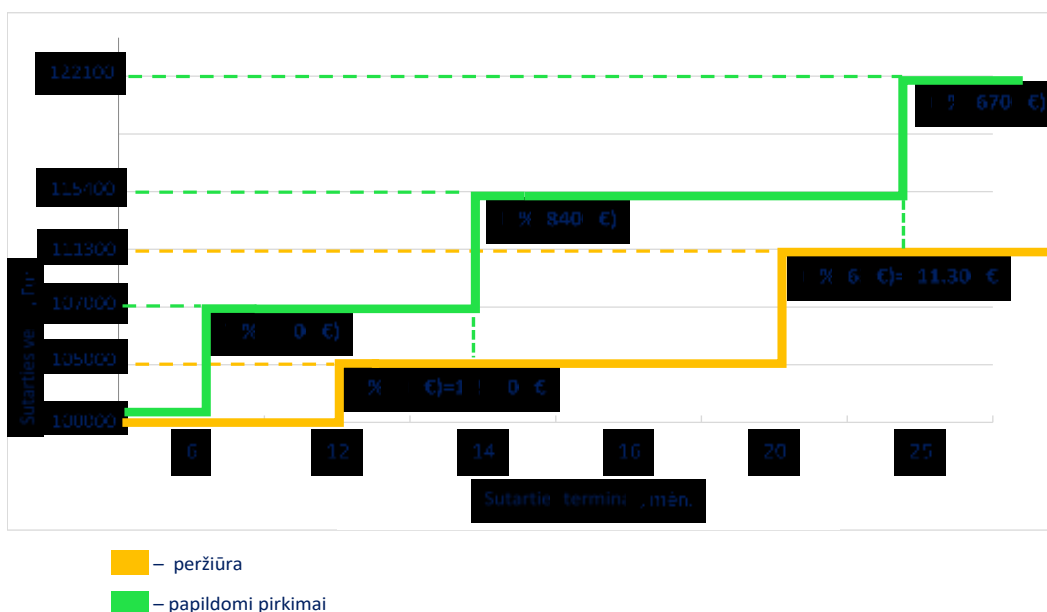
- Vykdomoje darbų sutartyje įtvirtinta sąlyga, kad sutarties kaina galės būti peržiūreta 1 kartą metuose dėl kainų lygio pokyčio. Dar iki sutarties kainos peržiūros atlikimo, vadovaujantis VPĮ 89 straipsnio 2 dalies nuostatomis, buvo įsigyti papildomi darbai, kurių vertė – 6 procentai pradinės sutarties vertės. Sutarties vykdymo eigoje nuo likusios neatliktų darbų vertės buvo atlikta sutarties kainos peržiūra, po kurios sutarties kaina padidėjo 2 procentais. Atsiradus poreikiui dar kartą įsigyti papildomų darbų, pirkimo vykdytojas, atsižvelgdamas į tai, kad papildomai jau buvo įsigyta darbų už 6 procentus pradinės sutarties vertės, galėtų įsigyti papildomų darbų, kurių vertė iki 9 procentų pradinės sutarties vertės, kadangi bendra atskirų pakeitimų pagal VPĮ 89 straipsnio 2 dalies nuostatas vertė darbų pirkimo atveju negali viršyti 15 procentų pradinės sutarties vertės, tačiau papildomai įsigyjamų darbų vertė turės būti skaičiuojama nuo po atliktos peržiūros patikslintos sutarties vertės.

- 1 pav. Papildomų darbų pirkimas, kai sutartyje numatyta sutarties kainos peržiūra

Papildomų darbų pirkimas, kai pradinė sutarties vertė – 100.000,00 Eur.

Sutarties vykdymo metu numatyta peržiūra:

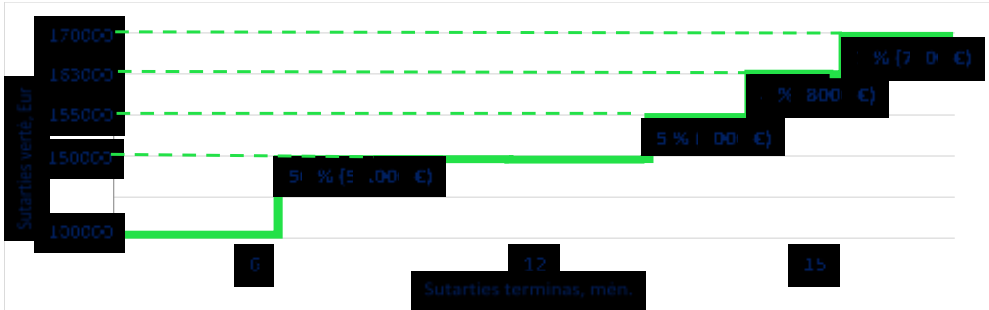
- po 12 mėn. – patikslinta sutarties vertė – 105.000 Eur;
- po 20 mėn. – patikslinta sutarties vertė – 111.300 Eur.

- 2 pav. Papildomų darbų pirkimas, kai sutartyje nenumatyta sutarties kainos peržiūra

Papildomų darbų pirkimas, kai pradinė sutarties vertė – 100.000,00 Eur.

Sutarties vykdymo metu sutarties peržiūra nenumatyta.

Naudota literatūra:

1. Hill, K. (2016) Contract Modifications. *Sigma*. <http://www.sigmaxweb.org/publications/Public-Procurement-Policy-Brief-38-200117.pdf> (2018 07 13).
2. Arrowsmith, S. 2014. The Law of Public and Utilities Procurement: Regulation in the EU and UK. 3rd Edition. London: Sweet & Maxwell.

Dokumento versijos

Versijos numeris	Data	Pastabos, papildoma informacija
1	2018-07-13	Pradinė dokumento versija.
1.1.	2019-04-25	Patikslintas dokumentas. Patikslinta 10 puslapio 2 pastraipa (dėl bylos ESTT WALL C-91/08). Šis dokumentas.

Naujausios versijos ieškokite [VPT svetainėje](#)